

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF VOOR HET PROJECT "AANPASSEN STOPPLAATS HAMONT (PERCEEL 5)" (LIMBURG)

ARCHEOLOGIENOTA
TR990132

DEELOPDRACHT 5 -DOSSIERNR. 318301 (LIMBURG)
VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1656

Rapport opgemaakt door: Chantal De Jaeger en Jan Coenaerts

Derbystraat 51
9051 Gent

februari 2022
Dossiernr.: 31543.R.01 (intern)
Projectode AOE: 2021H318

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief voor het project “Aanpassen Stopplaats Hamont (Perceel 5)” (Limburg)

Auteur

Chantal De Jaeger en Jan Coenaerts

Projectnummer

- 31543 (intern)
- Bureaustudie: 2021H318 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

Gent, februari 2022

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1656
ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	20/09/2021	Interne draft
v1	18/02/2022	Externe draft
v2	18/02/2022	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Chantal De Jaeger
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van resultaten	8
1	Inleiding	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Administratieve gegevens	8
1.3	Doel van het onderzoek en onderzoeksstrategie.....	9
1.4	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	10
2	Aard van de bedreiging	11
2.1	Huidige situatie.....	11
2.2	Toekomstige situatie	13
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse.....	17
3.1	Topografische situering	17
3.2	Bodemkundige situering.....	19
3.3	Bestaande boorgegevens	23
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis.....	27
4.1	Historische situering	27
4.2	Archeologisch onderzoek	28
4.3	Cartografische bronnen.....	32
4.4	Recente landschapsveranderingen	36
5	Besluit en potentieel tot kennisvermeerdering	39
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	41
7	Bibliografie.....	42
7.1	Literaire bronnen.....	42
7.2	Websites	43

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: GRB-basiskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.	10
Figuur 2: Uittreksel uit het kadastraal percelenplan met aanduiding van het onderzoeksgebied, gelegen ter hoogte van openbaar spoorwegdomein.....	10
Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	11
Figuur 4: Terreinfoto's van de huidige toestand van het onderzoeksgebied (foto's: Peter Van den Heuvel, maart 2021, Google Maps).....	12
Figuur 5: Zicht op het braakliggende terrein t.h.v. de verdwenen sporen (Foto: Google Street View, September 2009, Google Maps).....	12
Figuur 6: Zonering binnen het projectgebied met aanduiding van de tijdelijke werfzone buiten de bestaande spoorwegberm, de zone voor de uitvoering van de werken in fase 1 (verlenging perron) en de zone voor de uitvoering van de werken in fase 2 (vernieuwing en verhoging bestaand perron) (naar de initiatiefnemer, 2022)	13
Figuur 7: Terreinprofielen C-C en D-D met zicht op de toekomstige situatie waarbij in een eerste fase een verlengd perron zal worden aangelegd en nadien in een tweede fase het bestaande perron ook zal worden vernieuwd en verhoogd (de initiatiefnemer, 2022)	14
Figuur 8: Faseringsplan voor de geplande werkzaamheden waarbij de blauwe arcering verwijst naar fase 1 en de rode arcering naar fase 2 (Initiatiefnemer 2022)	16
Figuur 9: Inplantingsplan van de toekomstige situatie na de herinrichting van stopplaats Hamont (Initiatiefnemer, 2022)	16
Figuur 10: De topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.	17
Figuur 11: Digitaal Terreinmodel (1m) gedrapeerd op het schaduwmodel met aanduiding van het onderzoeksgebied (+ hoogteprofiel) en de waterlopen	18
Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het onderzoeksgebied van noord (links) naar zuid (rechts) (bron: NGI 2021).....	18
Figuur 13: De bodemkaart gedrapeerd over de luchtfoto (2020) met aanduiding van het onderzoeksgebied	19
Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied ...	21
Figuur 15: Profieltypes 39 en 40 die de bovenstaande quartairgeologische kaart kenmerken ter hoogte van het onderzoeksgebied, respectievelijk in het oosten en het westen.....	21
Figuur 16: Gedigitaliseerde Tertiargeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied	22
Figuur 17: Overzichtskaart met de locaties van boringen uitgevoerd in het recente verleden buiten het kader van deze archeologienota (bron: GEOLAB b.v.b.a. 2018; Bodemkundige dienst van België, 2020).....	23
Figuur 18: Uitsnede van de boorstaat van de milieuhygiënische boring uitgevoerd door GEOLAB b.v.b.a. ter hoogte van het onderzoeksgebied (GEOLAB b.v.b.a., 2018)	24
Figuur 19: Boorstaten bij boring 2 (I31.9) en boring 3 (I31.95) op Figuur 17 (bron: Terra Index, 2022)	25
Figuur 20: CAI-locaties, GGA en (archeologie)nota's weergegeven op de luchtfoto (2020) van de omgeving met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2021) ...	28
Figuur 21: Aanduidingsobjecten (Onroerend erfgoed) in de omgeving van het onderzoeksgebied....	31
Figuur 22: Fricx-kaart (1744) met aanduiding van het onderzoeksgebied	32
Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied	32
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	33
Figuur 25: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	34
Figuur 26: Topografische kaart uit 1872 (Hamont XVIII/1) van de omgeving van het projectgebied, ten zuiden van de stadskern van Hamont (bron: www.cartesius.be)	35

Figuur 27: Topografische kaart uit 1954-1955 (18/1 - 2 Hamont - Veldhoven) van de omgeving van het projectgebied, ten zuiden van de stadskern van Hamont (bron: www.cartesius.be)	35
Figuur 28: Orthofotomozaïek (1971) met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	36
Figuur 29: Orthofotomozaïek (2005-2007) met aanduiding van het onderzoeksgebied	37
Figuur 30: Orthofotomozaïek (2008-2011) met aanduiding van het onderzoeksgebied	37
Figuur 31: Orthofotomozaïek (2015) met aanduiding van het onderzoeksgebied.....	38
Figuur 32: Orthofotomozaïek (meest recent) met aanduiding van het onderzoeksgebied	38

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzichtstabel van de geplande werkzaamheden (naar de initiatiefnemer, 2022)	14
Tabel 2: Overzichtstabel CAI-meldingen, GGA en (archeologie)nota's binnen een bufferzone van 500m en 1000m rondom het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2021)	29

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureaustudie, Hamont, stopplaats, verstoord, geen verdere maatregelen

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 31543	Onroerend Erfgoed: 2021H318	
ISSN-nummer	2406-3940	
Erkend Archeoloog	ABO nv	
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167	
Naam + adres onderzoeksgebied		
- Straat + nr.:	Stationsplein	
- Postcode:	3930	
- Fusiegemeente:	Hamont-Achel	
- Land:	België	
Lambertcoördinaten (1972; EPSG: 31370)	xMin: 231689,2	xMax: 232048,7
	yMin: 215741,2	yMax: 215820,8
Kadaster		
- Gemeente:	Hamont-Achel	
- Afdeling:	HAMONT-ACHEL 1 AFD/HAMONT/	
- Sectie:	C	
- Percelen:	Openbaar domein aan het Stationsplein Spoorwegdomein	
Oppervlakte onderzoeksgebied (m²)	5.476m ²	
Onderzoekstermijn	September 2021 - februari 2022	

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate archeologisch relevante lagen bedreigd worden door een nakende ingreep in de bodem. Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn binnen het onderzoeksgebied. Ten tweede werd nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

De gegevens waarop het onderzoek gebaseerd is, worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten, in combinatie met de plannen aangeleverd door de initiatiefnemer. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, een *in situ* bewaring of een vrijgave van het terrein.

Volgende drie stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het onderzoeksgebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel cartografische bronnen als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.
- 3) Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

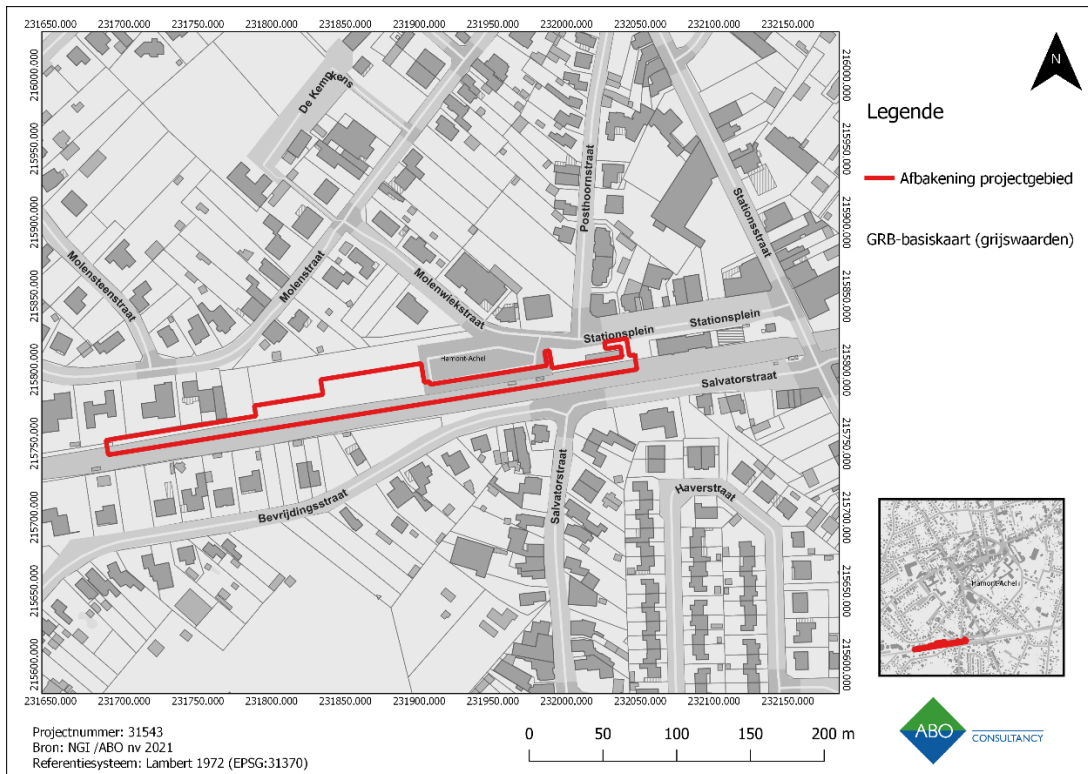
1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor het verlengen en verhogen van perrons aan de stopplaats te Hamont (prov. Limburg), inclusief de aanleg van hydraulica.

Het onderzoeksgebied bevindt zich buiten een definitief of tijdelijk beschermde archeologische site en buiten een geïnventariseerde archeologische zone. Verder valt het onderzoeksgebied eveneens buiten een zone waar geen archeologie (GGA) te verwachten valt. Doordat de oppervlakte van het onderzoeksgebied waarop deze werken van toepassing zijn de grens van 3.000 m² overschrijdt (5.476 m²) en de geplande werken meer dan 1.000 m² (5.476m²) zullen inhouden, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het bureauonderzoek moet uitwijzen of een onderzoek met ingreep in de bodem mogelijk en wenselijk is voor het onderzoeksgebied.

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied (Figuur 1, Figuur 2) stemt overeen met de grens van de werkzaamheden, inclusief werfzones. Dit omvat een deel van het spoorwegdomein, de aanpalende perrons.

Figuur 1: GRB-basiskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.

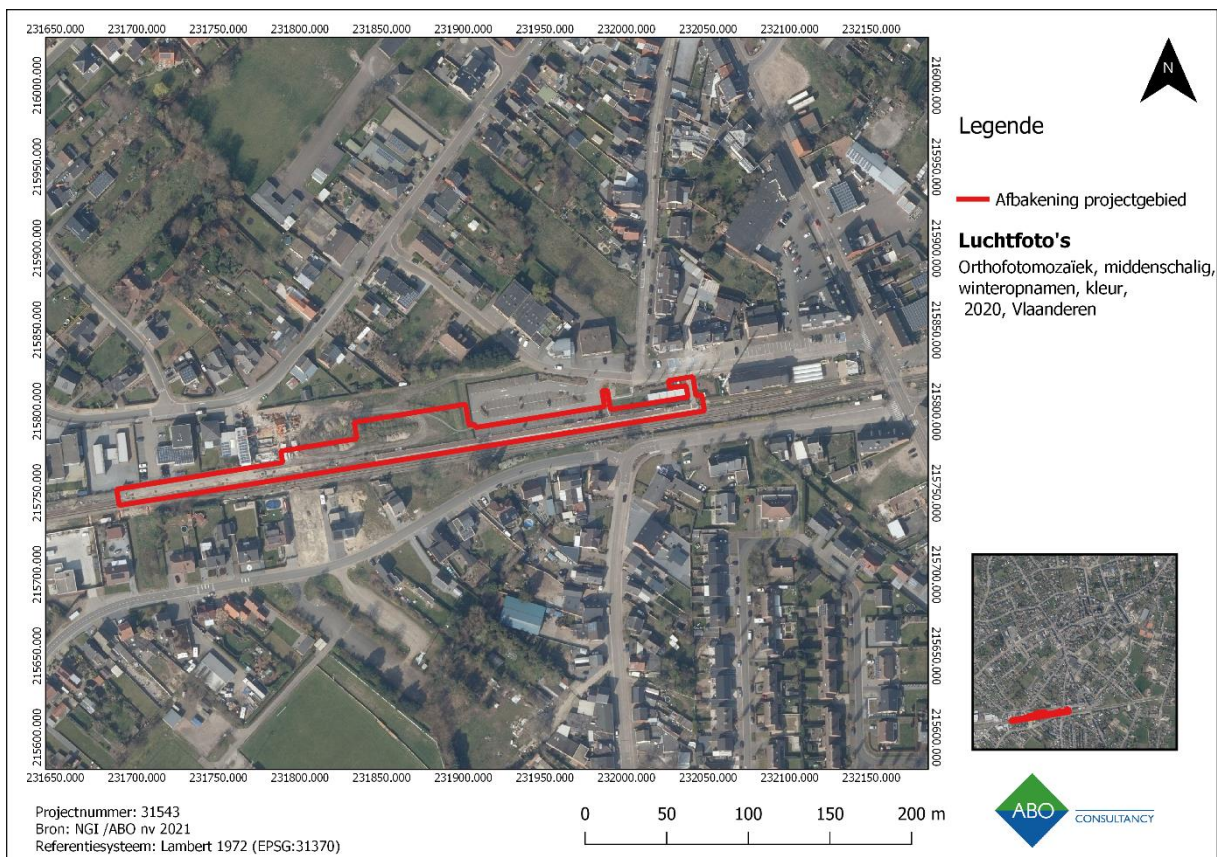

Figuur 2: Uittreksel uit het kadastraal percelenplan met aanduiding van het onderzoeksgebied, gelegen ter hoogte van openbaar spoorwegdomein.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Zoals eerder aangegeven omvat het onderzoeksgebied een deel van het spoorwegdomein aan de stopplaats Hamont, inclusief de spoorwegberm en aanpalende perron (Figuur 3; Figuur 4). De **huidige verhardingen** (spoor met uitwijkspoor, spoorwegberm en bestaand perron dat verhoogd wordt, ca. 2.098m² of 38% van het totale projectgebied) alsook **verdwenen sporen** (zie verder: Figuur 27) in het resterende, braakliggende gedeelte waar het verlengde perron komt samen met een tijdelijke werfzone (3.378m², of ca. 62%) hebben de oorspronkelijke bodemopbouw **reeds geroerd**. Deze voormalige sporen liepen ter hoogte van het huidige braakliggende terrein centraal in het onderzoeksgebied en deden hier tot 1957 dienst voor het reizigersverkeer aan het toenmalige grensstation Hamont. In hfdstk 3.3 wordt hier verder op ingegaan.

Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Figuur 4: Terreinfo'ts van de huidige toestand van het onderzoeksgebied (foto's: Peter Van den Heuvel, maart 2021, Google Maps)

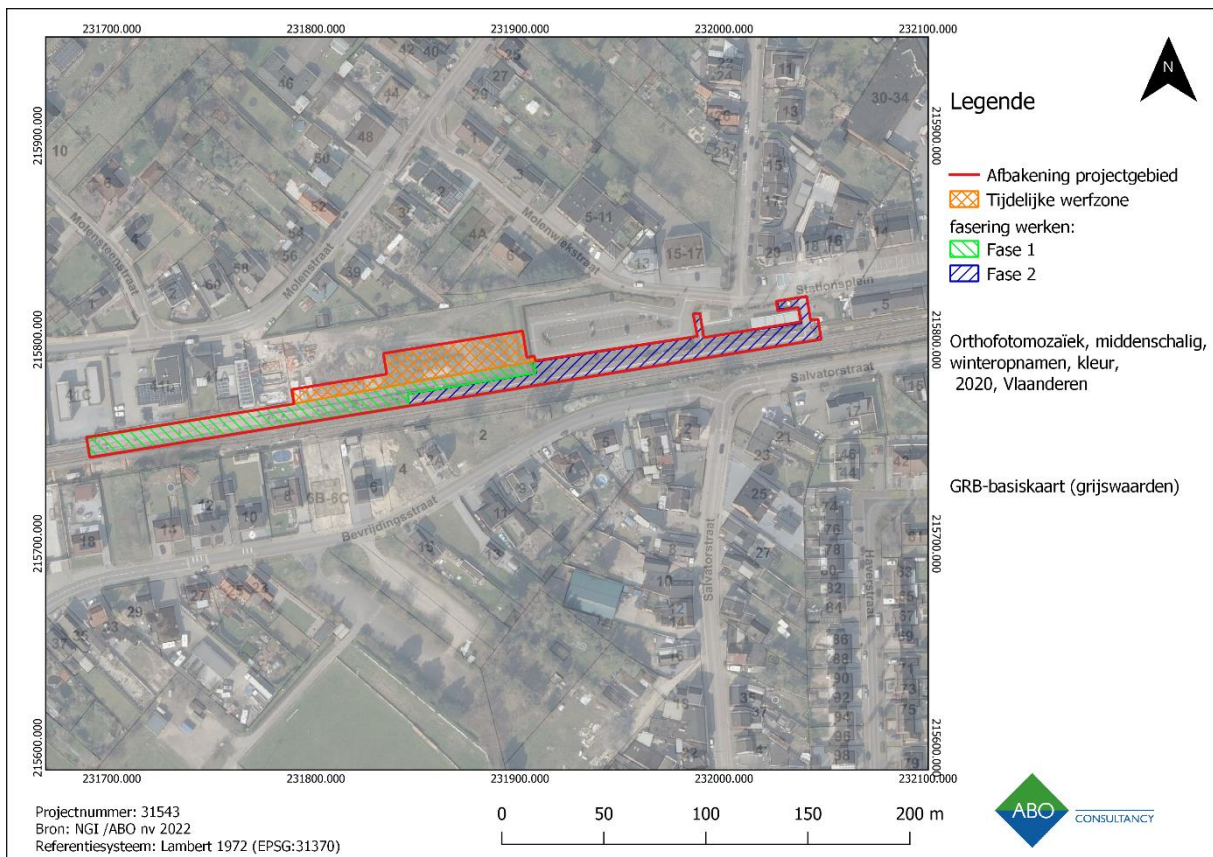

Figuur 5: Zicht op het braakliggende terrein t.h.v. de verdwenen sporen (Foto: Google Street View, September 2009, Google Maps)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Voor de leesbaarheid worden alle plannen apart in bijlage geleverd.

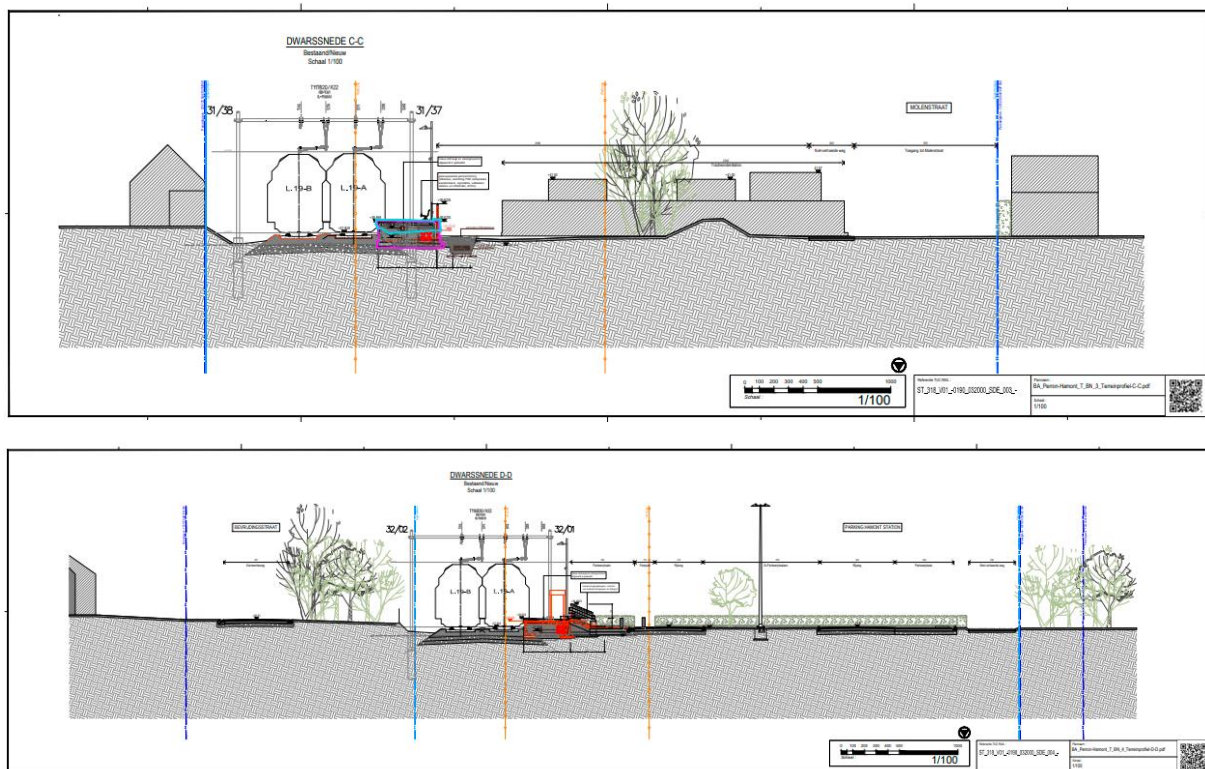
Deze archeologienota kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de aanleg van een verlengd perron (fase 1) alsook de vernieuwing en verhoging van het bestaande perron (fase 2), inclusief de voorziening van de bijhorende hydraulica ter hoogte van de stopplaats van Hamont (Figuur 4, Figuur 5). De werken zullen gefaseerd uitgevoerd worden. Gedurende de werken zal een tijdelijke werfzone ten noorden van de bestaande spoorwegberm eveneens in gebruik worden genomen (Figuur 6; Figuur 8).

Figuur 6: Zoning binnen het projectgebied met aanduiding van de tijdelijke werfzone buiten de bestaande spoorwegberm, de zone voor de uitvoering van de werken in fase 1 (verlenging perron) en de zone voor de uitvoering van de werken in fase 2 (vernieuwing en verhoging bestaand perron) (naar de initiatiefnemer, 2022)

Fase	Omschrijving	Oppervlakte (m ²)	Diepte (m-mv)
1	Verlenging met 146m van het bestaande perron (van 199 naar 345m)	619 (nieuw voorziene verharding)	Er wordt hoofdzakelijk in ophoging gewerkt. De verwachte bodemverstoring inclusief buffer (t.g.v. compactie) reikt tot max. 1.5m-MV
2	Vernieuwing en hoging van het bestaand perron naar ca. +76cm t.o.v. de rails, inclusief demonteren en hergebruik van bestaande perroninrichting	815 (vernieuwing en verhoging bestaande verharding)	(Enkel ophoging van bestaand verharde oppervlakte)
1 + 2	Werfzone overlappend met bestaande spoorwegberm ten zuiden van de perronzone en het braakliggend terrein ten noorden ervan	4.042m ²	Enkel compactie door materiaalopslag en zwaar verkeer (ca. 30cm-MV)

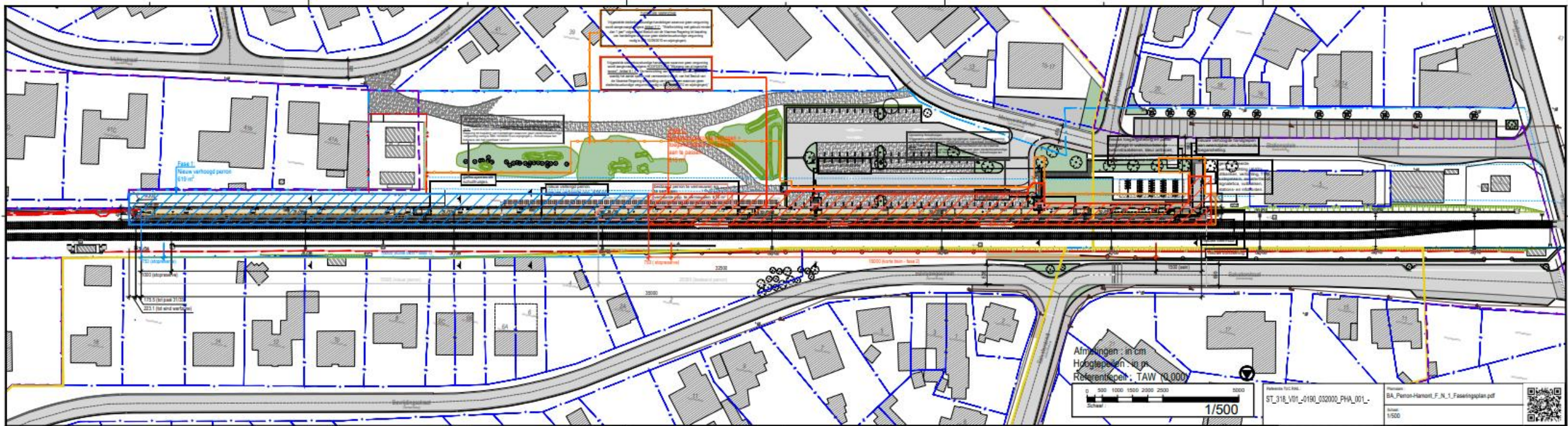
Tabel 1: Overzichtstabel van de geplande werkzaamheden (naar de initiatiefnemer, 2022)

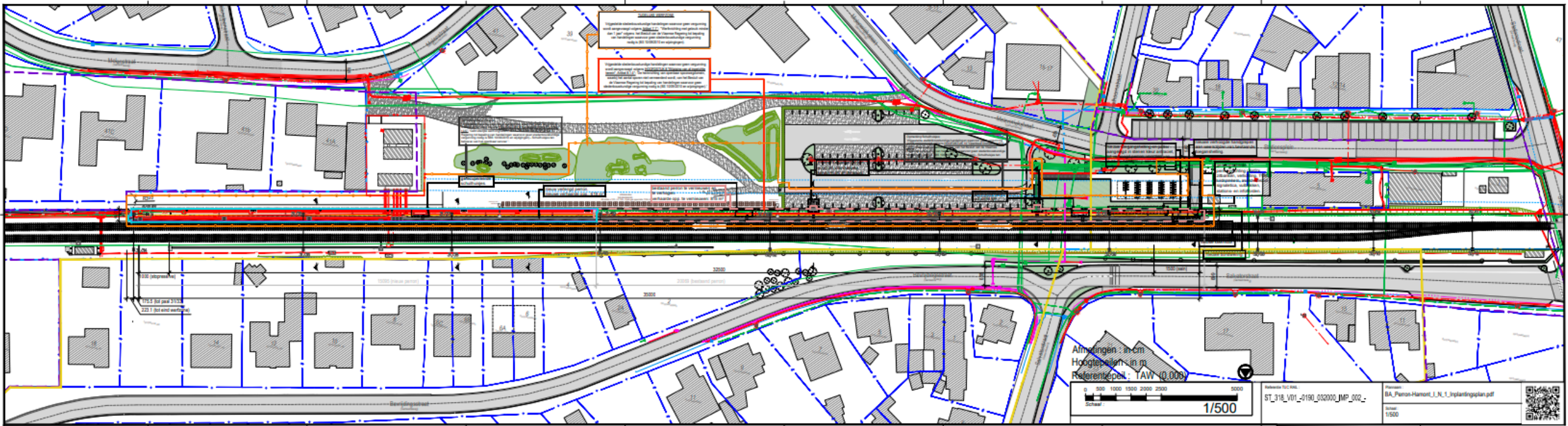
Figuur 7: Terreinprofielen C-C en D-D met zicht op de toekomstige situatie waarbij in een eerste fase een verlengd perron zal worden aangelegd en nadien in een tweede fase het bestaande perron ook zal worden vernieuwd en verhoogd (de initiatiefnemer, 2022)

De herinrichting van de stopplaats Hamont zal in twee fases gebeuren. In **fase 1** wordt een nieuw, **verlengd** perron (401cm breed) aangelegd ten westen van het bestaande perron, tot op een hoogte van ca. +38.6mTAW. Hierbij zal in totaal **619m²** nieuw verharde oppervlakte worden voorzien. Er zal ter hoogte van het nieuw verlengde perron **tot max. 1.2m-MV** (ca. +36,7mTAW) grond afgegraven worden. Dit is minder diep dan de bestaande verstoring bij de aanleg van de bestaande aanliggende spoorwegberm. Deze afgegraven grond zal eerst worden verdicht en na verdichting wordt deze terug

opgebracht, waarop 20cm steenslagfundering type IIA komt. Daarboven komt de afwerkingslaag in gietasfalt. In de daaropvolgende **fase 2** zal het bestaande perron met een verharde oppervlakte van **815m²** worden **vernieuwd en verhoogd**, ook hier afgewerkt in gietasfalt. Hierbij zal de bestaande trekput worden verplaatst en verhoogd. Ook zal de bestaande perroninrichting worden gedemonteerd en opnieuw in gebruik worden genomen: bestaande schuilhuisjes, zitbanken, verlichting, TVM, luidsprekers, assistentiezuil, signaletica, vuilbakken, stations- en infoborden, AVG's. De podotactie markeringen en de handgrepen van de bestaande trappen zullen gedemonteerd en aangepast worden. De hellingen zullen worden aangepast en de nieuwe toegangstrappen (291cm breed) zullen worden voorzien van dubbele handgrepen en fietsgoot. Voor de uitvoering van de werken wordt een **tijdelijke werfzone** overlappend met een stuk braakliggend terrein ten noorden van het spoor in gebruik genomen. Door de tijdelijke opslag van materialen en het zware werfverkeer wordt hier ten gevolge van compactie een bodembedreiging van ca. 30cm-MV verwacht.

Figuur 8: Faseringsplan voor de geplande werkzaamheden waarbij de blauwe arcering verwijst naar fase 1 en de rode arcering naar fase 2 (Initiatiefnemer 2022)

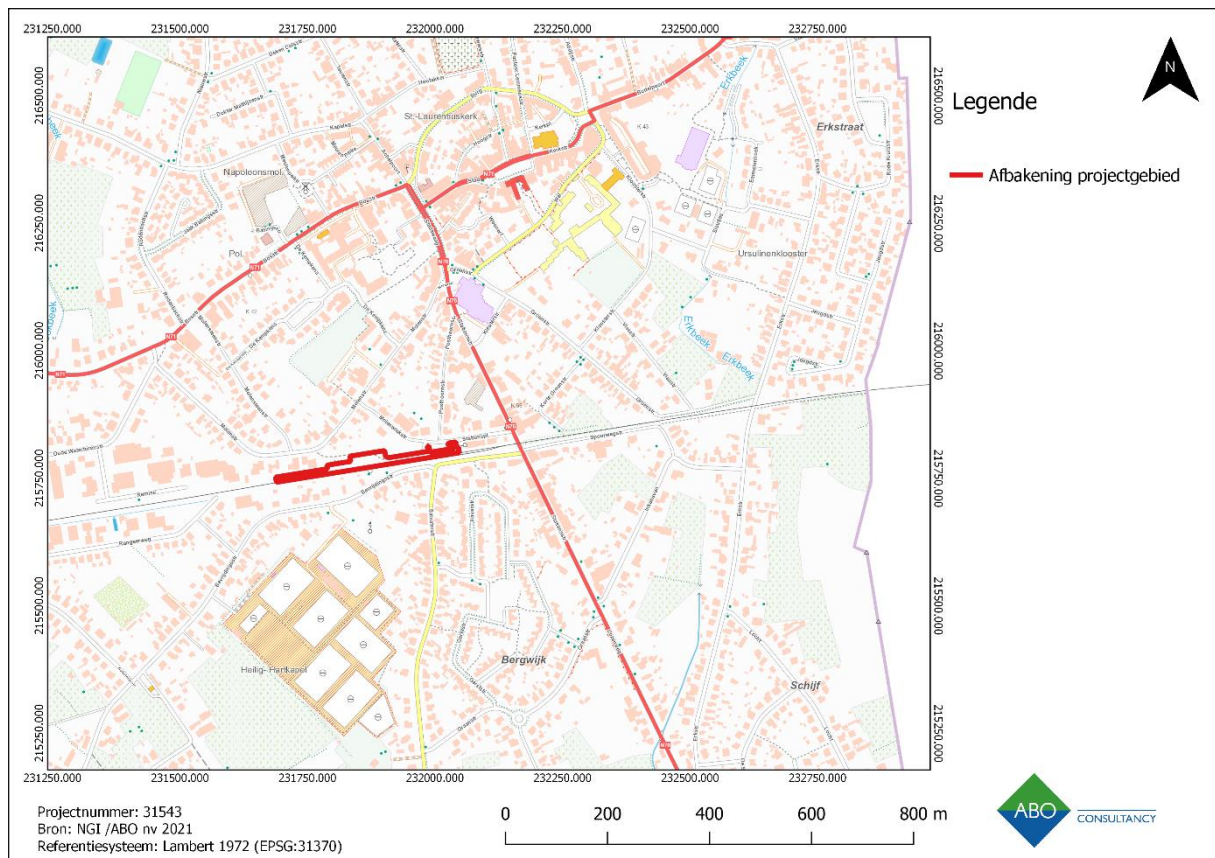

Figuur 9: Inplantingsplan van de toekomstige situatie na de herinrichting van stopplaats Hamont (Initiatiefnemer, 2022)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

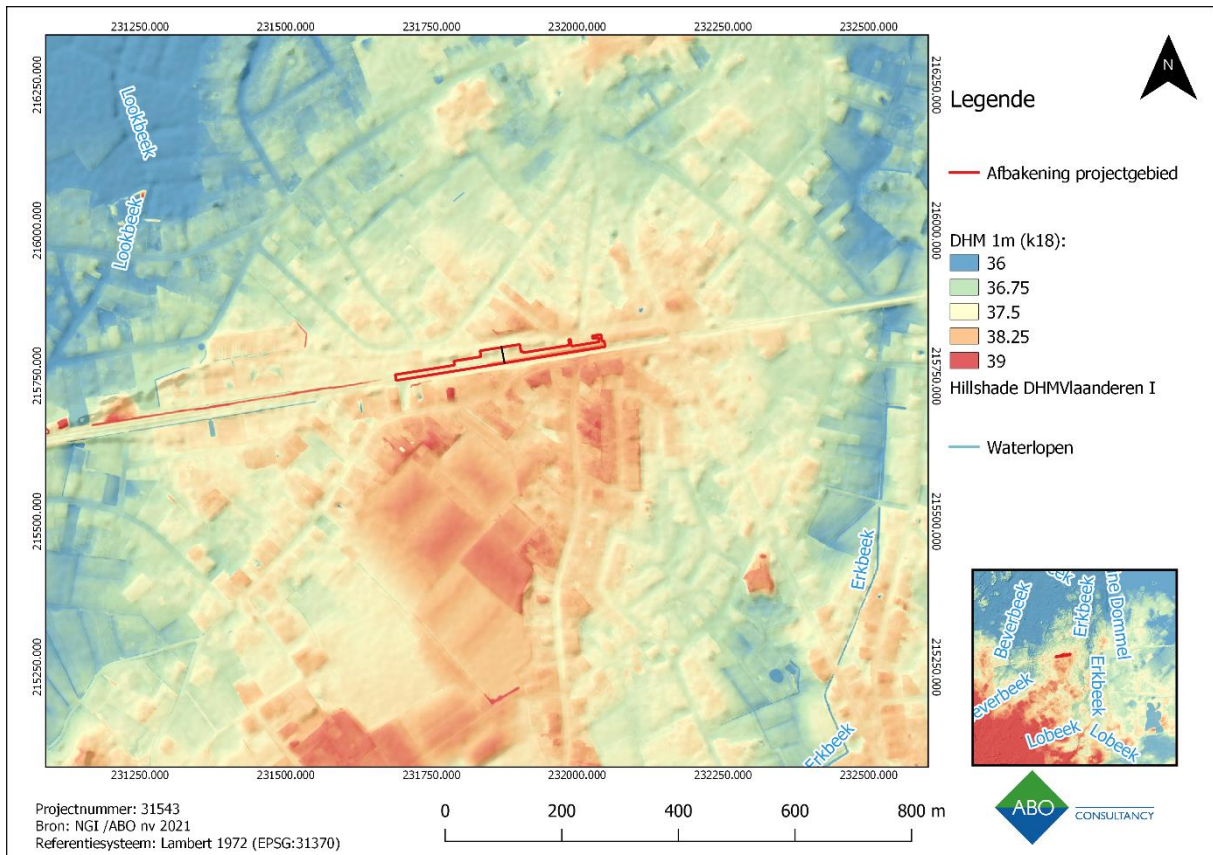
Het onderzoeksgebied bevindt zich ruim halve kilometer ten zuiden van de stadskern van Hamont-Achel, ter hoogte van het station (Figuur 10). Het oudste deel van de stadskern is te situeren rondom de decanale kerk Sint-Laurentius (ca. 700m ten noordoosten van het onderzoeksgebied). Op zo'n 800m ten oosten van het onderzoeksgebied ligt de grens met Nederland, waar het dorp Budel-Schoot binnen de grensgemeente Cranendonck (prov. Noord-Brabant) is gesitueerd. Het onderzoeksgebied ligt in een bebouwde zone. Ten westen ervan liggen ook KMO-terreinen en op zo'n 100m ten zuiden grenst een open zone waar de voetbalterreinen van KFC Hamont 99 zijn aangelegd, ten westen van "Bergwijk". De bebouwing in Hamont bleef eeuwenlang beperkt tot het historische centrum en de diverse gehuchtskernen. Vooral in de laatste decennia nam de verdichting en inbreiding toe (Inventaris Onroerend Erfgoed, ID 14664).

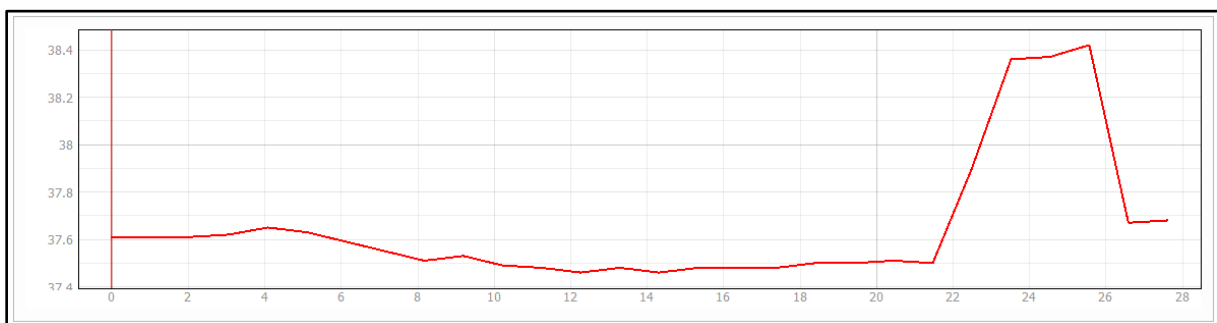
Figuur 10: De topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Op macroschaal is het onderzoeksgebied gelegen in de Vlakte van Bocholt, ten noordoosten van het Kempens Plateau. Op mesoschaal bevindt het zich op een noordelijke uitloper van de gradiëntzone, tussen de Lookbeek/Beverbeek in het westen en de Erbbeek in het oosten (Figuur 11), binnen het deelbekken van de Warmbeek dat behoort tot het Maasbekken. Binnen het studiegebied schommelen de hoogtewaarden tussen 36,5 en 38,5mTAW. Deze hoogteverschillen blijken voornamelijk een gevolg van artificiële maaiveldaanpassingen, zoals de aanleg van een gracht naast de spoorwegberm (laagtepunt) en het perron (hoogtepunt) dat tot uiting komt in het hoogteprofiel in **Figuur 12**. Hoger gelegen, droge gebieden in de omgeving van waterlopen waren van oudsher interessante gebieden om te vertoeven en zich er te vestigen. Het onderzoeksgebied bevindt zich echter t.h.v. een laag interfluvium op amper 1 tot 1,5m hoger t.o.v. de bedding van de omringende beken (ca.

+36,5mTAW). Vanuit natuurlandschappelijk oogpunt kan dus geconcludeerd worden dat het studiegebied op een matig gunstige locatie is gelegen voor het aantreffen van archeologische resten.

Figuur 11: Digitaal Terreinmodel (1m) gedrapeerd op het schaduwmodel met aanduiding van het onderzoeksgebied (+ hoogteprofiel) en de waterlopen

Figuur 12: Hoogteprofiel doorheen het onderzoeksgebied van noord (links) naar zuid (rechts) (bron: NGI 2021)

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMTYPEKAART

Bodemkundig is het onderzoeksgebied gelegen in de Kempen. Het bevindt zich in een bebouwde zone die op de bodemkaart volledig binnen de zone **OB** gekarteerd werd (Figuur 13). Dit wijst erop dat er kan verwacht worden dat de oorspronkelijke bodemopbouw reeds **antropogeen geroerd** is bij de aanleg van verhardingen, de oprichting van gebouwen, etc., zoals hier bij de aanleg van de infrastructuur van de stopplaats Hamont. Op meer dan 50m afstand van het studiegebied komen de natuurlijke bodemtypes Scm, Sdm en Zbm voor. Deze vertonen bij gunstige bewaring een dikke antropogene humus A-horizont (**plaggengrond**).

Figuur 13: De bodemkaart gedrapeerd over de luchtfoto (2020) met aanduiding van het onderzoeksgebied

Het **Zbm**-bodemtype is een droge zandbodem met donker grijsbruin (-g) heideplaggen of donkerbruin (-b) bosplaggen. De humeuze A-horizont is minstens 60 cm dik en bevat meer dan 1% humus. Onder de Ap wordt meestal een bedolven verbrokkelde Podzol B aangetroffen. De roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.

Het **Scm**-bodemtype is een matig droge, lemige zandbodem met een oppervlakkige, grijze humuslaag die ruim 60 cm dik is. Daaronder komt veelal een bedolven Podzol B voor. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm in de bedolven Podzol. Deze bodems met gunstige waterhuishouding in de winter, zijn gevoelig voor zomerdroogte.

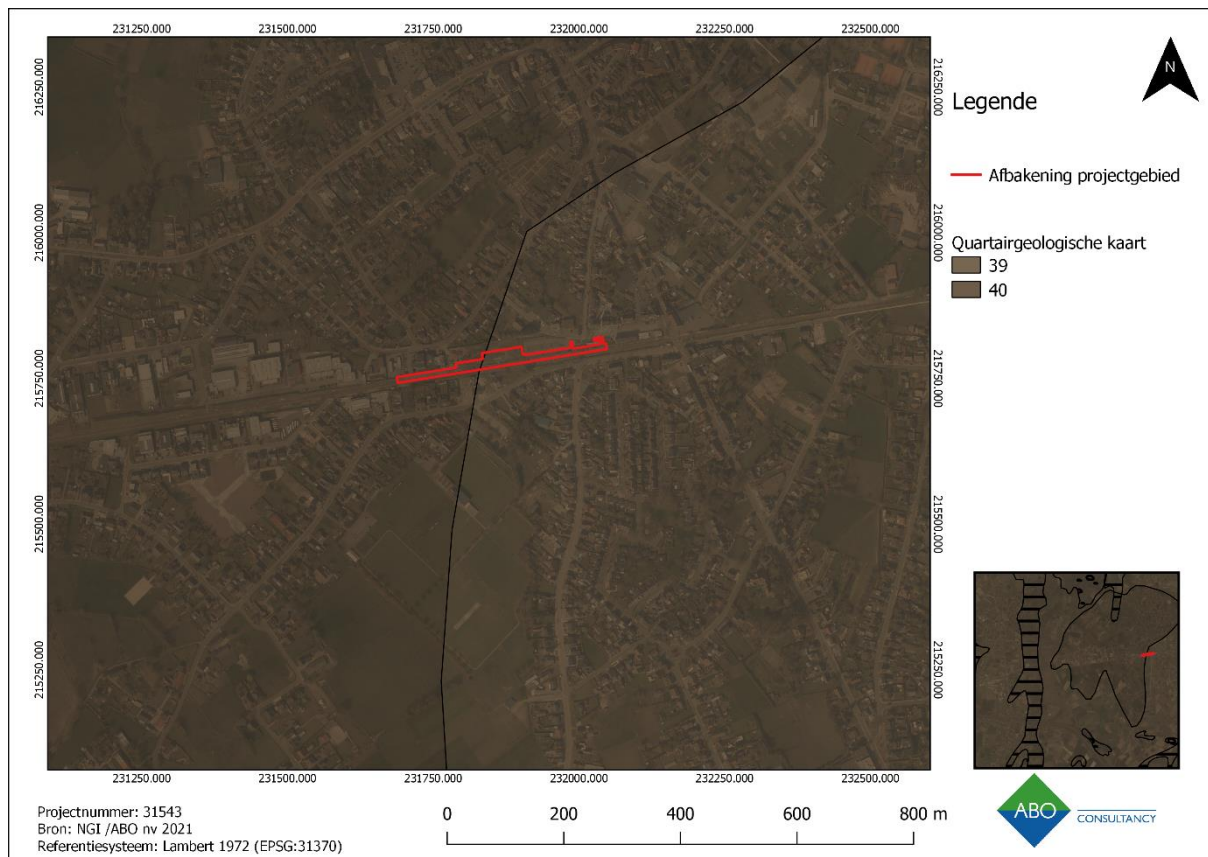
Het **Sdm**-bodemtype is een matig natte, lemige zandbodem en vertoont ook een antropogeen humus dek van meer dan 60 cm dik. De bovenste bouwvoor bevat 2-2,5% organisch materiaal; het onderste antropogene deel vertoont een humusgehalte van ongeveer 1,2%. Onder dit humeuze dek vindt men

nog resten van de verbrokkelde Podzol B. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm in de antropogene humushorizont. Dieper dan 60 cm is het materiaal sterk gleyig met duidelijke roestverschijnselen. De waterhuishouding vertoont een te nat patroon in de winter, maar is gunstig in de zomer.

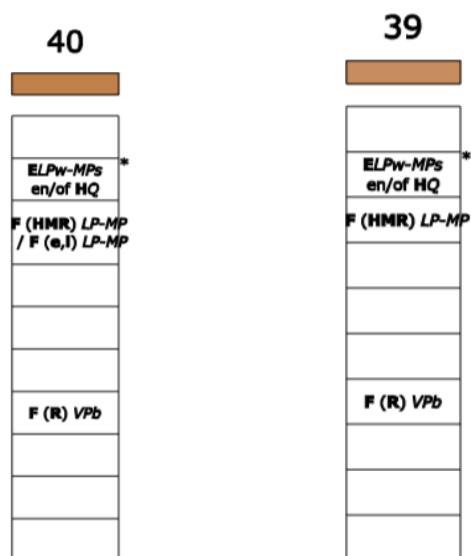
Op basis van de bodemtypekaart zou de natuurlijke bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied vóór de aantasting door de aanleg van de infrastructuur wellicht gekenmerkt geweest zijn door een vrij droge zandbodem met plaggende, waaronder **vanaf 60cm-MV** een bedolven, al of niet verbrokkelde **Podzol B-horizont** voorkwam. Dergelijke plaggengronden met bedolven B-horizont zijn interessant voor het aantreffen van archeologische resten. Doordat het studiegebied zich echter binnen een bebouwde zone (OB) bevindt is het echter de vraag in welke mate de bewaringstoestand van de natuurlijke bodemopbouw nog bewaard is gebleven. Het DHM () vertoont bovendien een relatieve lage positie van het onderzoeksgebied ("lineaire depressie") t.o.v. de omgeving. Wellicht werd er de natuurlijke helling op de uitloper van het interfluvium met méér dan 60cm t.o.v. het oorspronkelijke maaiveld ondermijnd door antropogene graafwerken bij de aanleg van de spoorlijn 19, gepaard gaande met **diepgaande bodemvernieling (ca. -1m en dieper** t.o.v. het oorspronkelijke maaiveld) tot gevolg. Op basis van gekende gegevens is de diepte van de bodemaantasting echter minder duidelijk voor het **braakliggende terrein** in het centrale deel van het onderzoeksgebied, waar verdwenen sporen van het voormalige grenstation gelegen waren (**Figuur 27**) en waar een tijdelijke werfzone in gebruik zal worden genomen. Toch zal de aanleg van de verdwenen sporen hier ook een nefaste impact gehad hebben op de bewaring van de oorspronkelijke bodemopbouw, inclusief de archeologische niveaus. Ter vergelijking kan gerefereerd worden naar de terreinprofielen in bijlage waarop de funderingsdiepte van het bestaande, nog gebruikte spoor weergegeven is. Aangezien het stuk onderzoeksgebied dat overlapt met het braakliggend terrein in gebruik zal worden genomen als **tijdelijke werfzone** zal de verwachte bodembedreiging (t.g.v. compactie) niet dieper reiken dan 30cm-MV. Daardoor zal het eventuele bewaarde archeologisch niveau (t.h.v. de Podzol B-horizont), waarvan de kans dat deze bewaard is gebleven zeer laag wordt geschat, ook **niet bedreigd** worden tijdens de werkzaamheden. In hfdstk 3.3 worden de resultaten van enkele milieuhygiënische boringen toegelicht, die werden uitgevoerd t.h.v de zone waar het nieuwe verlengde perron komt.

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

De quartairgeologische kaart geeft het duidelijkst de overgang weer tussen de (profieltype 39) en (profieltype 40) (Figuur 14). De quartairgeologische kaart sluit aan bij het DTM en de bodemtypekaart waaruit blijkt dat het studiegebied op hoger gelegen zandige gronden is gelegen.

Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

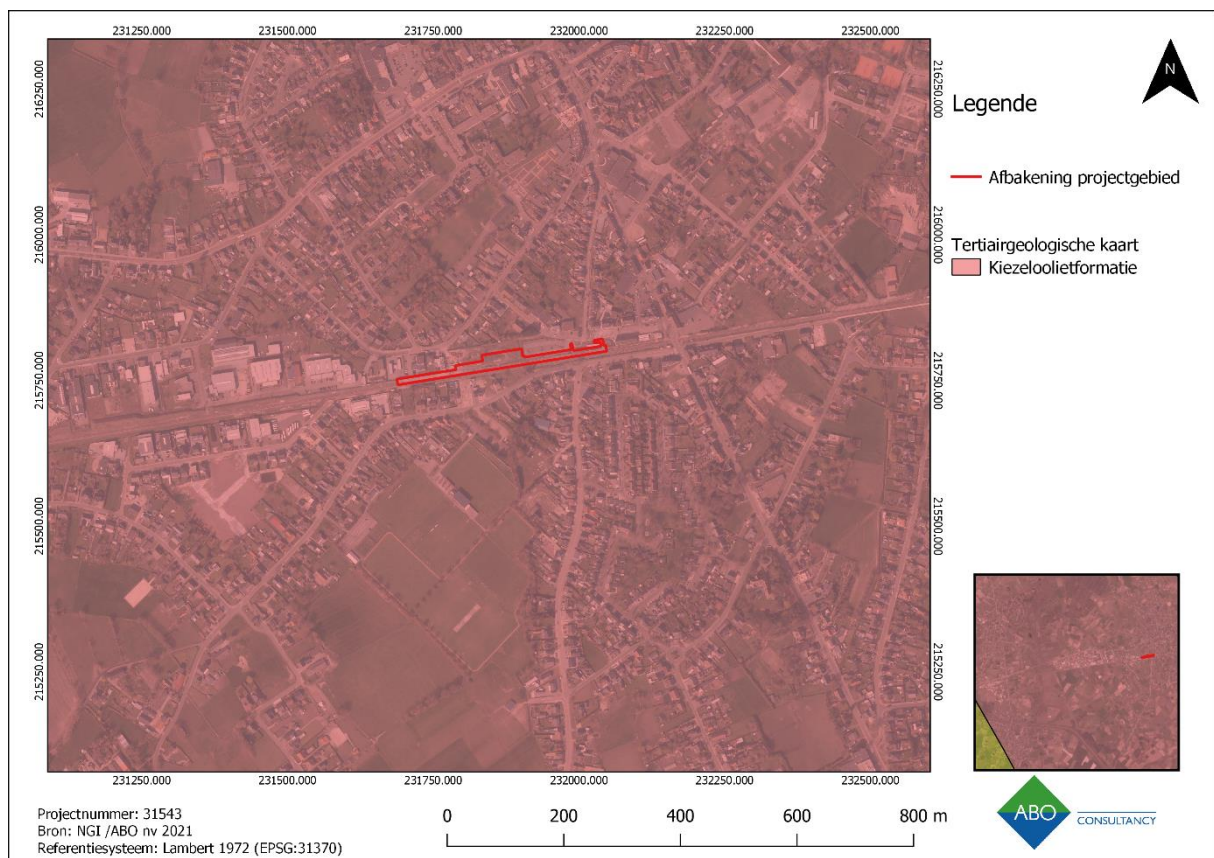

Figuur 15: Profieltype 39 en 40 die de bovenstaande quartairgeologische kaart kenmerken ter hoogte van het onderzoeksgebied, respectievelijk in het oosten en het westen.

Boven de fluviatiele afzettingen (Rijnsedimenten) van het Baveliaan (post-Jaromillo – vroeg-pleistoceen) F (R) *Vpb* komen hier ook fluviatiele afzettingen bestaande uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten uit het midden- en laat-pleistoceen voor. In het westen (profieltype 40) komen bovendien ook fluvio-lacustriene en lacustro-eolische afzettingen van het pleistoceen voor. Bovenop deze sedimenten komen mogelijk in het onderzoeksgebied, zowel in het oosten als in het westen, ook nog eolische afzettingen voor uit het weichseliaan (laat-pleistoceen) en/of het saaliaan (midden-pleistoceen), en eventueel ook hellingsafzettingen van het quartair.

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

De Tertiairgeologische lagen binnen het studiegebied maken deel uit van het **Lid van Jagersborg** (Figuur 16). Deze sedimenten worden gekarakteriseerd door wit zand, enkele kleihoudende en lignietachtige intercallaties en behoren tot de **Kiezeloölietformatie**. De top bevindt zich op een hoogte van enkele meters boven het huidige zeeniveau, en dus veel dieper dan de geplande werkzaamheden. Bij gevolg worden de tertiaire sedimenten verder als **niet-relevant** in dit onderzoek beschouwd.

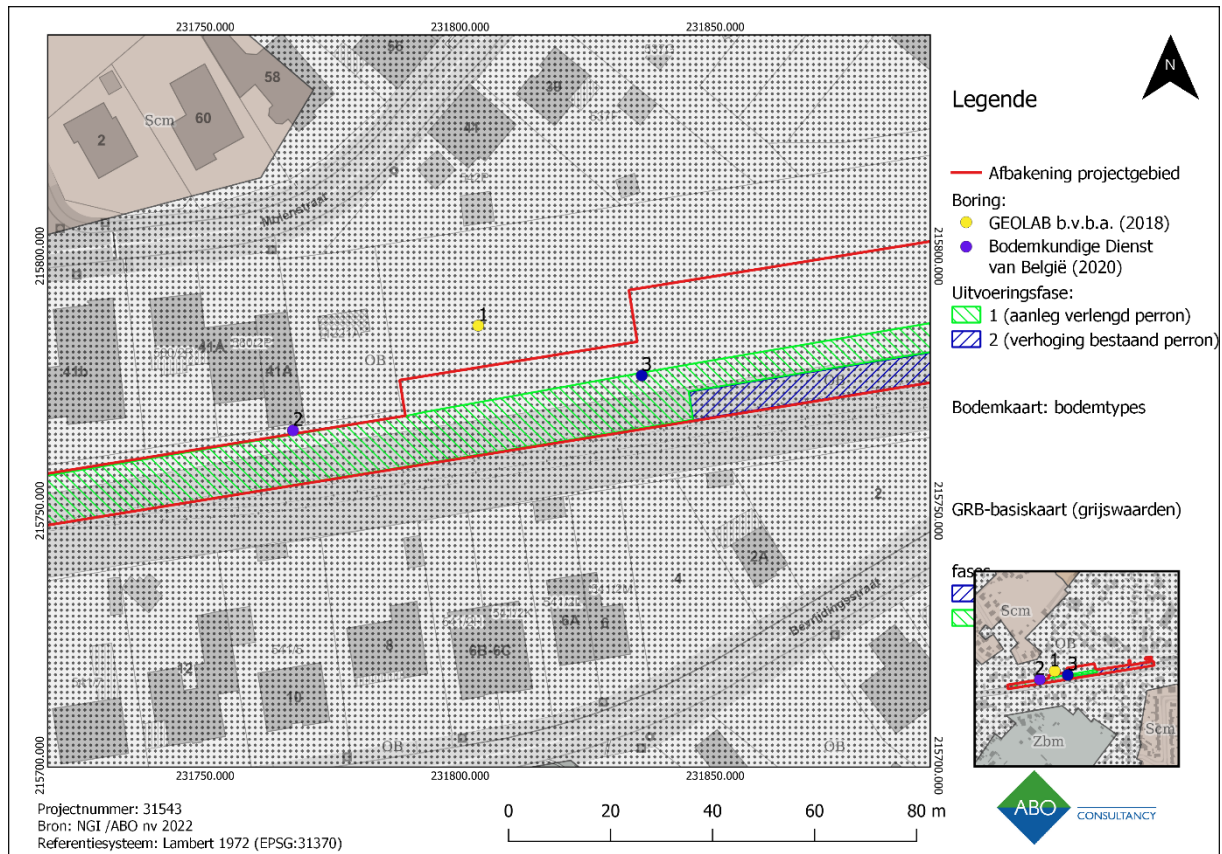

Figuur 16: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

3.3 BESTAANDE BOORGEGEVENS

3.3.1 INLEIDING

Vlakbij het studiegebied werd reeds in 2018 een milieuhygiënische boring door GEOLAB b.v.b.a. uitgevoerd in het kader van moderniseringswerken. Ook door de Bodemkundige Dienst van België werden in 2020 twee infiltratiemetingen uitgevoerd in het studiegebied. Het gaat niet om landschappelijke boringen maar de **boorstaten van deze drie boringen** geven een **ruimer inzicht in de huidige bodemopbouw en bestaande verstoringsdiepte**.

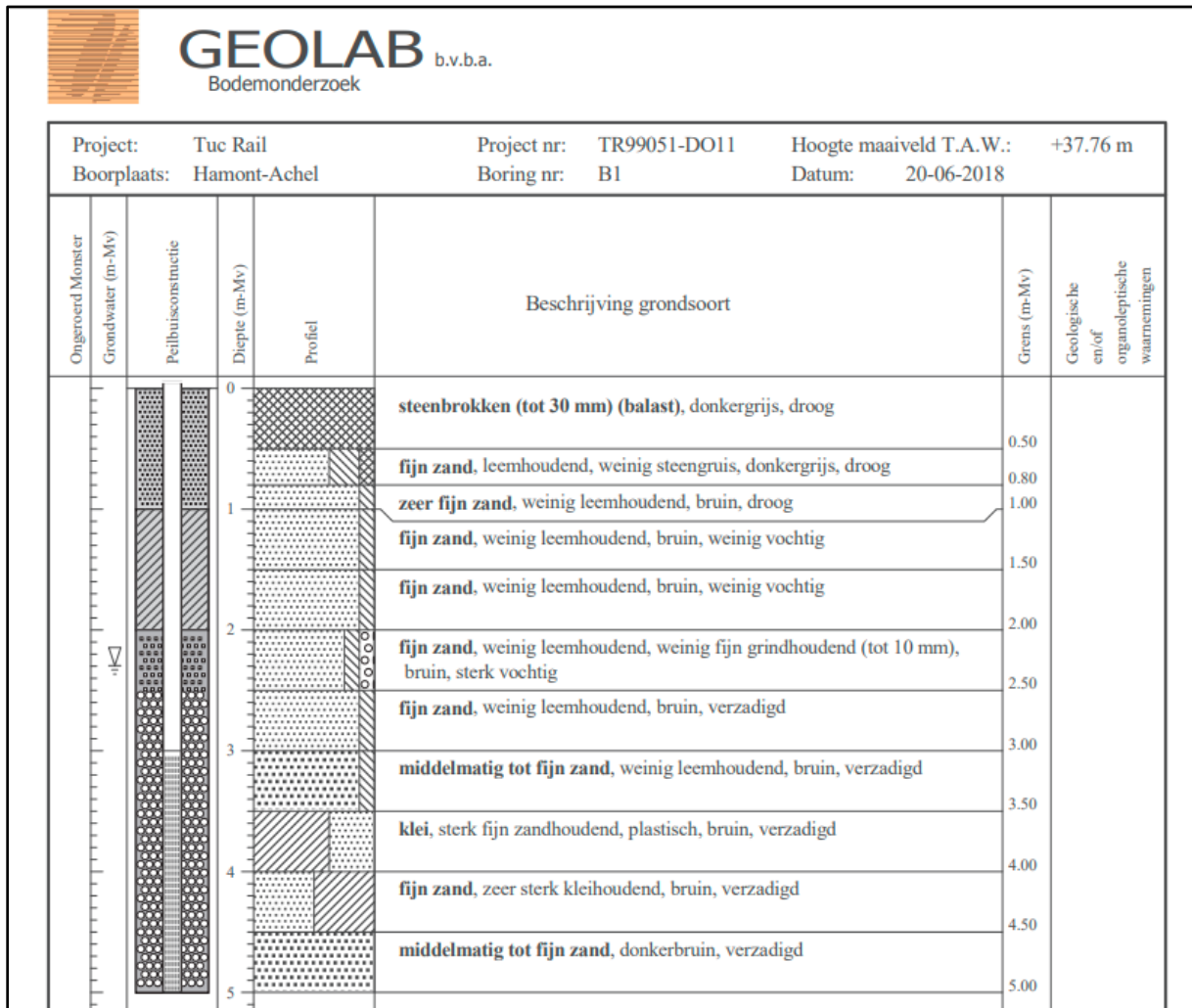
Figuur 17: Overzichtskartaal met de locaties van boringen uitgevoerd in het recente verleden buiten het kader van deze archeologienota (bron: GEOLAB b.v.b.a. 2018; Bodemkundige dienst van België, 2020)

3.3.2 BORING GEOLAB B.V.B.A.

In het verslag 18.05.121 opgemaakt door GEOLAB b.v.b.a. (06/08/2018) staan de resultaten van een milieuhygiënische boring die in het kader van recente moderniseringswerken reeds werd uitgevoerd aan de stopplaats Hamont ter hoogte van de Lambert-1972 coördinaten (231795,576, 215783,075) op een hoogte van +37,76mTAW (boring 1 in Figuur 17). Deze boorlocatie bevindt zich net buiten het onderzoeksgebied, **ter hoogte van het braakliggende terrein**.

In Figuur 18 wordt de bijhorende boorstaat weergegeven. Hierbij is duidelijk te zien dat de aanleg van de verdwenen sporen reeds een **bodemverstoring** heeft veroorzaakt van **zeker 0.5m-MV diep**. Aangezien ook dieper nog **steengruis** is aangetroffen reikt de bestaande verstoringsdiepte **wellicht tot**

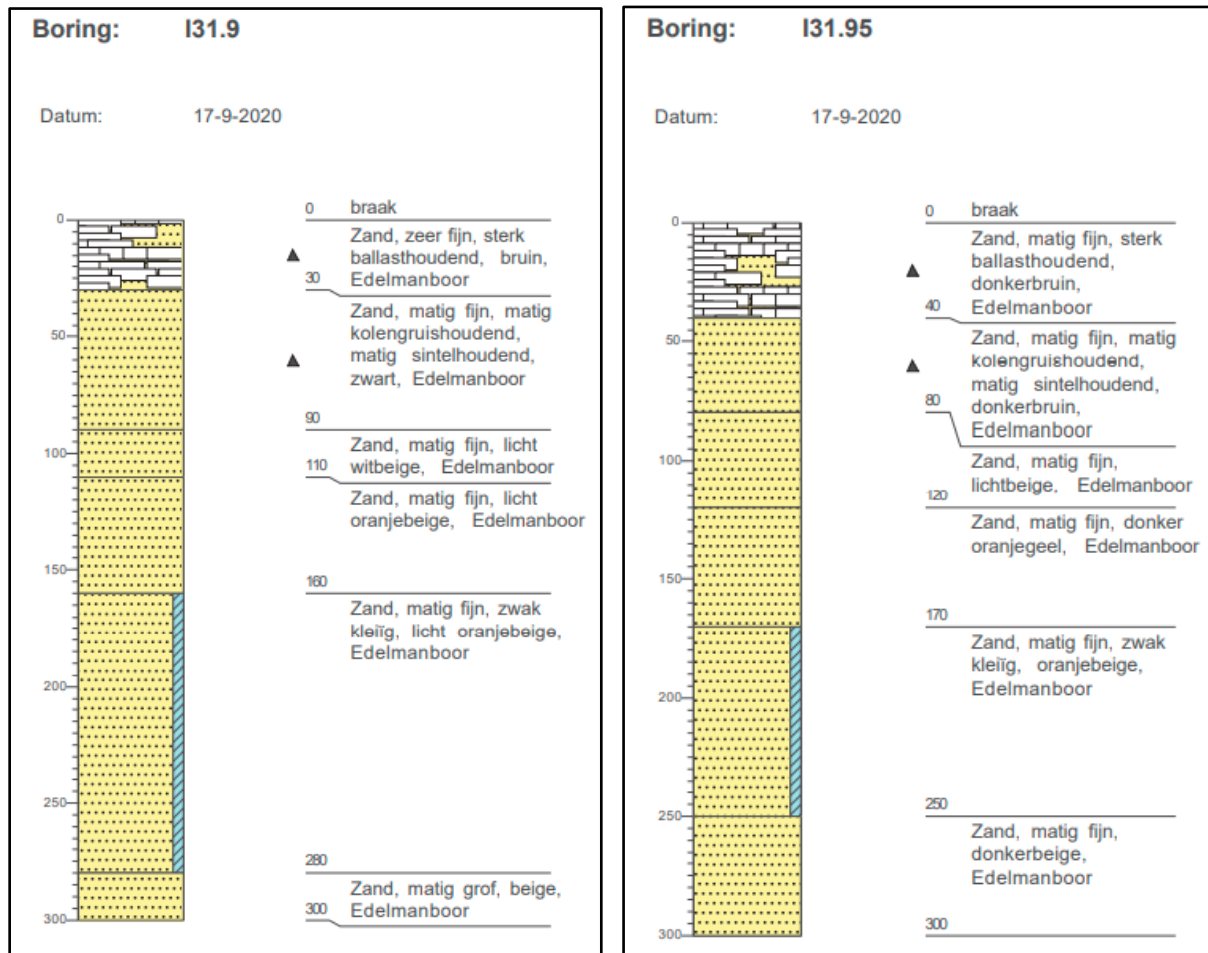
80cm-MV (of lokaal nog dieper). De beschrijving van de aardkundige eenheden wijst niet op de aanwezigheid van een bewaarde Podzol B-horizont.

Figuur 18: Uitsnede van de boorstaat van de milieuhygiënische boring uitgevoerd door GEOLAB b.v.b.a. ter hoogte van het onderzoeksgebied (GEOLAB b.v.b.a., 2018)

3.3.3 BORINGEN BODEMKUNDIGE DIENST VAN BELGIË

De boorstaten die in 2020 gepubliceerd werden voor de boringen (infiltratiemetingen) uitgevoerd door de Bodemkundige Dienst van België onder de code PMIEVD20636 zijn terug te vinden in Terra Index (www.terraindex.com) en worden hieronder in Figuur 19 weergegeven:

Figuur 19: Boorstaten bij boring 2 (I31.9) en boring 3 (I31.95) op Figuur 17 (bron: Terra Index, 2022)

De boorstaten van deze twee boringen, uitgevoerd op locaties op de rand van/binnen het onderzoeksgebied en ter hoogte van het aan te leggen verlengde perron wijzen niet op de aanwezigheid van een Podzol B-horizont(restant). Er lijkt hier eveneens sprake van een **verstoord pakket** dat hier slechts **30 tot 40cm-MV diep** reikt maar dat eveneens rust op een onderliggende bodemhorizont tot **80 à 90cm-MV diep** die kolengruis- en sintelhoudend is.

3.3.4 ASSESSMENT BODEMBEWARING VERSUS BODEMBEDREGING

De gegevens uit de boorstaten van reeds drie uitgevoerde **boringen in en rondom het studiegebied** leveren **voldoende bijkomend inzicht** over de bestaande bodemopbouw en -bewaring. Gezien de dieptes van de geplande werkzaamheden gekend zijn is het mogelijk om een **inschatting te maken op de verwachte impact op de eventuele bewaarde archeologische niveaus**. Gezien het onderzoeksgebied

volledig gelegen is in een bebouwde zone (bodemtype **OB** op de bodemkaart; zie Figuur 13) waar meerdere grondroerende werkzaamheden in het verleden hebben plaatsgevonden (**aanwezige maar ook verdwenen spoorweginfrastructuur**; zie Figuur 27), wordt bij gevolg een aanvullend landschappelijk bodemonderzoek niet nodig geacht om tot een correct bodemkundig assessment te komen in functie van de bodemopbouw en bodembewaringsgraad in het kader van deze archeologienota. Bijkomende argumenten zijn ook dat de impact op de bodem t.h.v. de **tijdelijke werfzone** ten gevolge van bodemcompactie beperkt zal zijn tot ca. 30cm-MV en dus de eventuele lokaal bewaarde Podzol B-horizont **niet geraakt** zal worden. Geen van de boorstaten van deze drie boringen wijst echter op de bewaring van de oorspronkelijke Podzol B-horizont. Er kan verwacht worden dat de aanleg van de verdwenen sporen in het verleden reeds een dusdanige vernietigende impact op de bodembewaring zal hebben gehad dat hier niet alleen het steentijdgevoelige niveau, maar ook de archeologische niveaus i.f.v. sporensites dermate aangetast zijn dat kenniswinst minimaal geacht wordt. Daar waar de geplande werken dieper zullen reiken, nl. **t.h.v. het aan te leggen verlengde perron**, geldt bovendien dat het **ruimtelijk inzicht** dat hier kan worden bekomen omwille van de oppervlakte (619m²) en de breedte (401cm) **te beperkt** is om tot enige relevante archeologische kenniswinst te leiden.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1 HISTORISCHE SITUERING

Op basis van de beschrijving door Pauwels (2005) opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed (ID 14664) kan de historische context van het onderzoeksgebied te Hamont als volgt worden samengevat: Hamont wordt voor het eerst vermeld in 1257. Het is nog onzeker of de plaatsnaam een samenstelling is van “hage(n)” en “munt”, “confer montem” (berg), of “mund” (bescherming), ofwel verwijst naar “hameide” (omheinde plaats), of “hamoth” (afgesloten, respectievelijk versterkte plaats). In beider geval treffen de elementen: afsluiting, verweer.

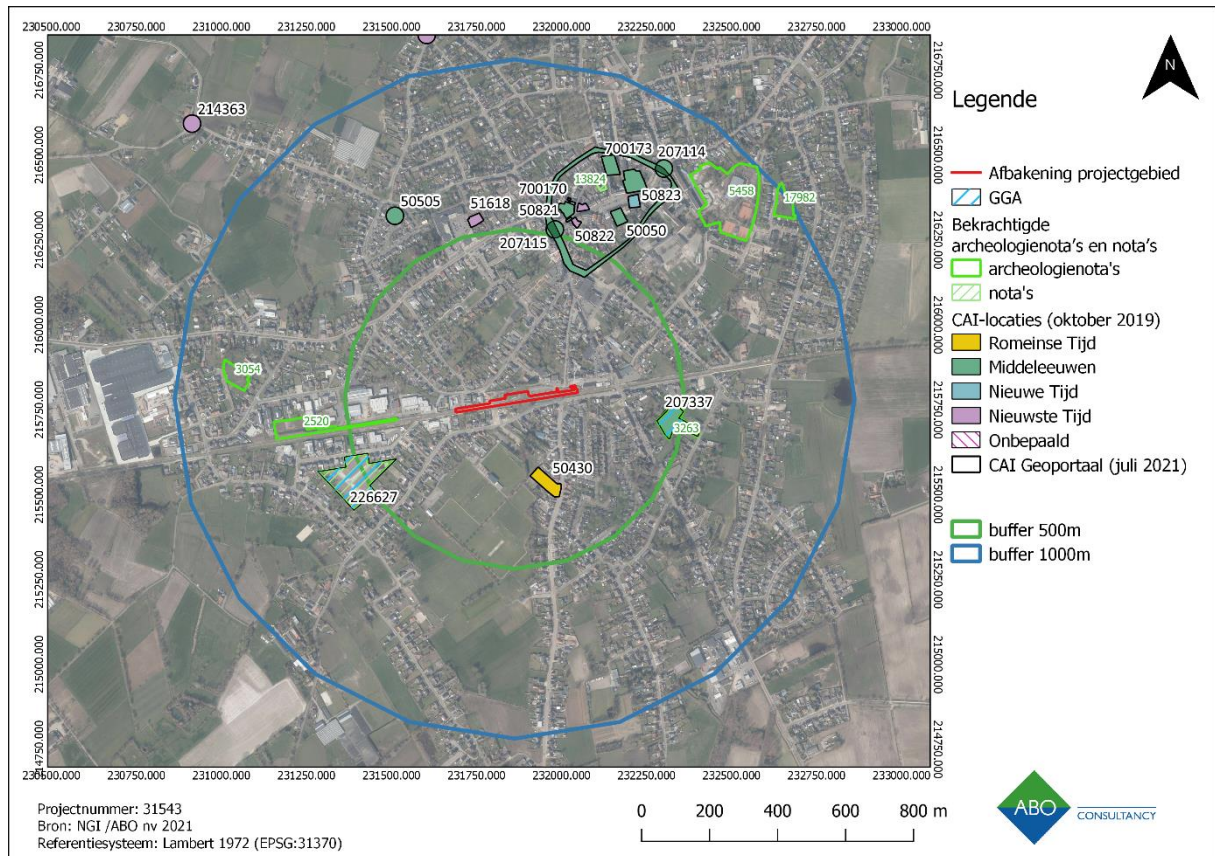
Rondom de in de 14de eeuw omwalde stadskern kwamen bossen en secundaire heidebegroeiing voor. Hiernaar verwijzen o.a. de toponiemen “lo” en “haart” in de omgeving. De “beek”, “broek”, “ven” en “dijk” toponiemen geven ook aan dat de omgeving, vooral ten zuiden van het centrum, van nature vrij drassig is.

Archeologische resten wijzen erop dat Hamont wellicht reeds bewoond werd in de steentijd. Ook uit de metaaltijden en Romeinse periode zijn diverse sporen in de omgeving gevonden. Hamont ontwikkelde zich langsheen de Romeinse heerweg Tongeren-Bilzen As. Het maakte in de vroege middeleeuwen samen met Achel en Sint-Huibrechts-Lille deel uit van het kloosterdomein van Sint-Servaas te Maastricht. Nadien stichtten de heren van Boxtel de voor het eerst in 1367 vermelde allodiale heerlijkheid Grevenbroek, later in 1585 aangekocht door prinsbisschop van Luik. In een oorkonde van 19 september 1396 wordt Hamont voor het eerst stad (“oppidum”) genoemd. Toch kreeg Hamont geen volwaardige stadsrechten. Wel was er een markt, een bestuur met ruime bevoegdheid, een zegel en een wapen, en werden in de loop van de 14e eeuw wallen en grachten rond de stad getrokken. Hamont kreeg op 7 augustus 1401 het Hasseltse poorterschap, waardoor de inwoners van Hamont buitenpoorters van Hasselt werden. De bewaking van de stadsversterkingen verloor pas in de 18de eeuw aan belang, omwille van de toen heersende vrede in het Land van Loon. Nadien werden in verschillende fasen de grachten gedempt. Het middeleeuwse en latere uitzicht van het centrum is qua stratenpatroon wel vrij goed bewaard gebleven. Hiervan getuigen o.a. het grote langgerekte marktplein (“Stad”), de twee invalswegen van de Achel- en de Budelpoort en de verbindingswegen op de gedempte tweede stadswallen, die nu nog “Burg” en “Wal” heten.

In 1309 zorgden de Lombarden hier voor de handel tussen de Noord-Brabantse steden en Hamont. Oorlogsgeweld, branden en talrijke epidemieën, vooral tijdens de 16de - 17de eeuw, dompelden de streek in bittere armoede, hetgeen resulteerde in een grote uitwijking, vooral naar de Noordelijke Nederlanden. Hierdoor ontstond een merkwaardige vorm van kleinhandel, de “teutenhandel”, waarvan Hamont aan het eind van de 17de en vooral in de 18de - 19de eeuw uitgroeide tot een van de belangrijkste centra. Vanaf 1830 kende Hamont terug een heropbloei. De industriële expansie van Hamont had als gevolg dat het aantal inwoners tussen 1826 en 1910 praktisch verdrievoudigde, van 1.154 naar 3.278. De bouw van een 26 traveeën tellend grensstation in 1879 op de lijn naar Mönchengladbach zorgde ook in Hamont voor ontsluiting van de Noorderkempen. De komst van de door de Duitsers in de Eerste Wereldoorlog aangelegde lijn Tongeren-Aken deed het Hamontse station en de Ijzeren Rijn aan belang inboeten. Na 1955 viel het reizigersvervoer weg. In 1965 en 1975 werd het station in twee fasen gesloopt. Sedert 1991 is er op deze lijn (spoorlijn 19) alleen verkeer van Antwerpen

tot Cranendonck (Budel). Bij wet van 19 juli 1985 kreeg de fusiegemeente Hamont-Achel de historische stadstitel terug, samen met de andere voormalige Loonse steden.

4.2 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Figuur 20: CAI-locaties, GGA en (archeologie)nota's weergegeven op de luchtfoto (2020) van de omgeving met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2021)

ID	Afstand (buffer) t.o.v. het onderzoeksgebied	Omschrijving	Datering	Bron
50430	+/- 500m	Balenhoek: aardewerk (omgewoelde begraafplaats/grafensemble)	Midden Romeinse tijd	CAI Geoportaal
3263	+/- 500m	Bureauonderzoek (2017D285): vooronderzoek Hamont-Achel Hamont - Achel Inkensven. Opgraving (ID1276 – 2020B221).	Onbepaald	Studiebureau Archeologie (2017; 2021)
12523 (AN ID 3908)	+/- 500m	Proefsleuven en proefputten – 2019H123: geen maatregelen.	NVT	ARON bvba (2019) (HAAST bvba (2017) (1))
207337	+/- 500m	Inkensven: waterput, 1 scherf	Volle middeleeuwen	CAI Geoportaal

2520	+/- 500m	Bureauonderzoek (2017B265): vooronderzoek Hamont-Achel boschstraat het gehucht. Geen maatregelen.	NVT	HAAST bvba (2017) (2)
207115	+/- 500m	Achelpoort: stadspoort	Late middeleeuwen	CAI Geoportaal
50505	Tussen 500m en 1000m	Kruiskuil: waterput, aardewerk	laatste kwart 14 ^e eeuw-18 ^e eeuw	CAI Geoportaal
51618	Tussen 500m en 1000m	Napoleonsmolen: windmolen, cirkelvormige waterput	19 ^e eeuw	CAI Geoportaal
50821	Tussen 500m en 1000m	KBC-terrein: grachten (verdedigingselementen)	Late middeleeuwen	CAI Geoportaal
700170	Tussen 500m en 1000m	Hoogstraat I: muntschatten	18 ^e eeuw	CAI Geoportaal
50822	Tussen 500m en 1000m	Stad: stadspoort (muurresten)	Late middeleeuwen	CAI Geoportaal
50882	Tussen 500m en 1000m	Stadswallen: wallen (verdedigingselementen)	Late middeleeuwen	CAI Geoportaal
50050	Tussen 500m en 1000m	Stadhuis: boomstamput	13 ^e eeuw	CAI Geoportaal
50823	Tussen 500m en 1000m	Dekenale Sint-Laurentiuskerk, incl. inhumatiegraven/vlakgraven	Volle middeleeuwen (ca. 1260)	CAI Geoportaal
207114	Tussen 500m en 1000m	Budelpoort: stadspoort	Late middeleeuwen	CAI Geoportaal
5458	Tussen 500m en 1000m	Bureauonderzoek (2017K23): vooronderzoek Hamont-Achel Kloosterstraat – sleutjes. Geen maatregelen.	NVT	HAAST bvba (2017) (3)
17982	+/-1000m	Bureauonderzoek (2021B328): vooronderzoek Hamont-Achel Emmelenhoek. Uitgesteld vooronderzoek (middelhoge verwachtingen voor alle archeologische perioden).	?	Heirbaut, Elly (2021)
3054	Tussen 500m en 1000m	Bureauonderzoek (2017C143): vooronderzoek Hamont-Achel Hamont-Achel Watervang. Geen maatregelen.	NVT	BAAC Vlaanderen bvba (2017)
15942 (AN ID 13824)	Tussen 500m en 1000m	Proefsleuven en proefputten - 2021H213: Opgraving.	Late middeleeuwen	VLAAMS ERFGOED CENTRUM bvba (2020)
980014	Tussen 500m en 1000m	Hamont-Achel Brouwersstraat: aardewerk (1), paalkuilen (2), ophogingslaag (3), muurresten (4)	Late middeleeuwen (1), postmiddeleeuwen (2), nieuwe tijd (3),	CAI Geoportaal

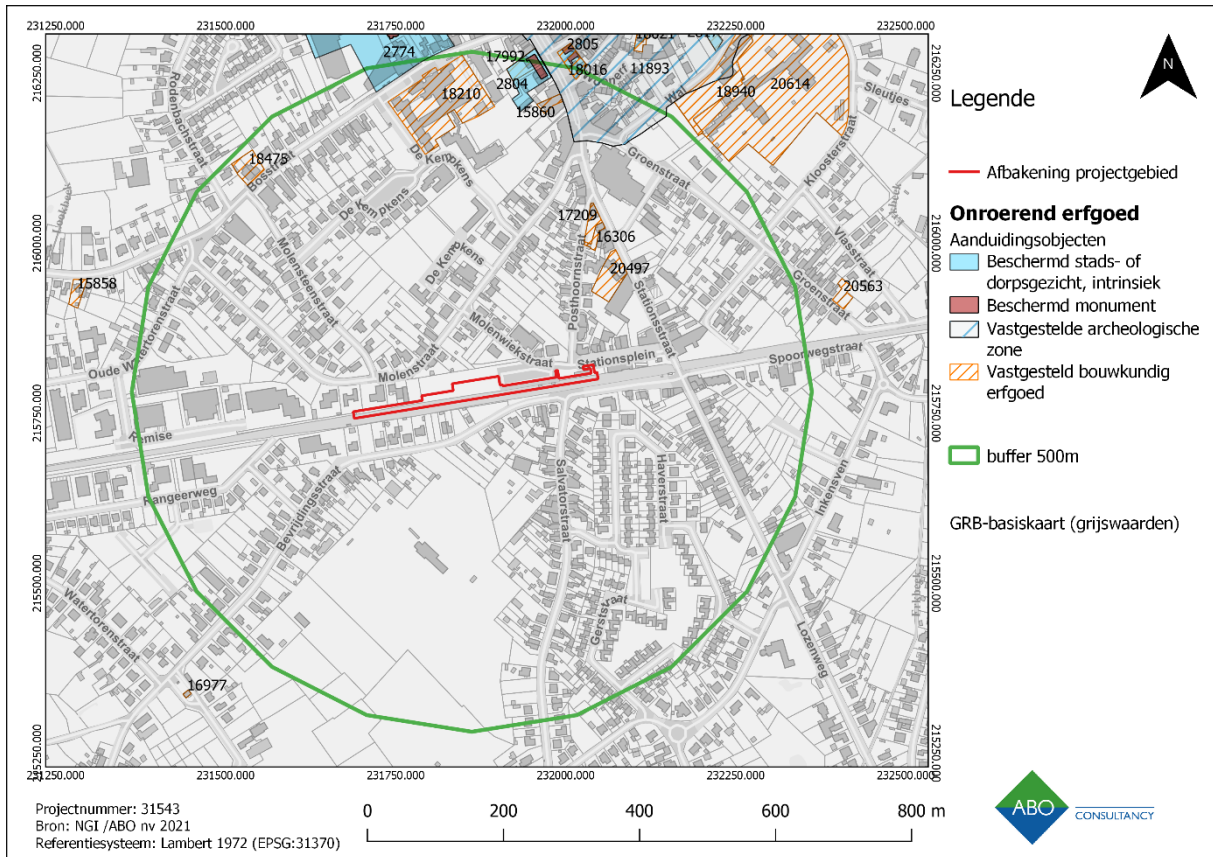
Tabel 2: Overzichtstabel CAI-meldingen, GGA en (archeologie)nota's binnen een bufferzone van 500m en 1000m rondom het studiegebied (Inventaris Onroerend Erfgoed 2021)

Binnen een straal van 500m rondom het onderzoeksgebied zijn nog maar weinig CAI-meldingen. Er werden aardewerkfragmenten gevonden uit de midden-Romeinse tijd ter hoogte van een omgewoelde begraafplaats/grafensemble, ten zuiden van het onderzoeksgebied, bij ID 50430. Ook een waterput uit de volle middeleeuwen werd in oostelijke richting nabij Inkensven aangetroffen (ID 207337). In het westen leidde het bureauonderzoek bij de archeologienota met ID 2520 niet tot maatregelen, en zijn ook twee zones waar geen archeologie te verwachten valt (ID 226627, ID 207337). Noordwaarts vallen de laatmiddeleeuwse stadswallen (ID 50882) nog binnen diezelfde buffer rondom het onderzoeksgebied.

De overige CAI-meldingen die zich **op een afstand van 500 tot 1000m** verwijderd van het onderzoeksgebied bevinden omvatten verdedigingselementen (wallen, grachten) en (muurresten van de) stadspoorten uit de late middeleeuwen. In de stadskern van Hamont komt ook de dekenale Sint-Laurentiuskerk voor (ID 50823) uit ca. 1260. Ter hoogte van het stadhuis (ID 50050) werd ook een boomstamput gemeld uit die volle middeleeuwse periode (13^e eeuw). Iets noordwestelijker werd een waterput geregistreerd (ID 50505; Kruiskuil) uit het laatste kwart 14^e eeuw-18^e eeuw. Verder is er ook een windmolen (ID 51618), nl. Napoleonsmolen met een cirkelvormige waterput gemeld in diezelfde buurt.

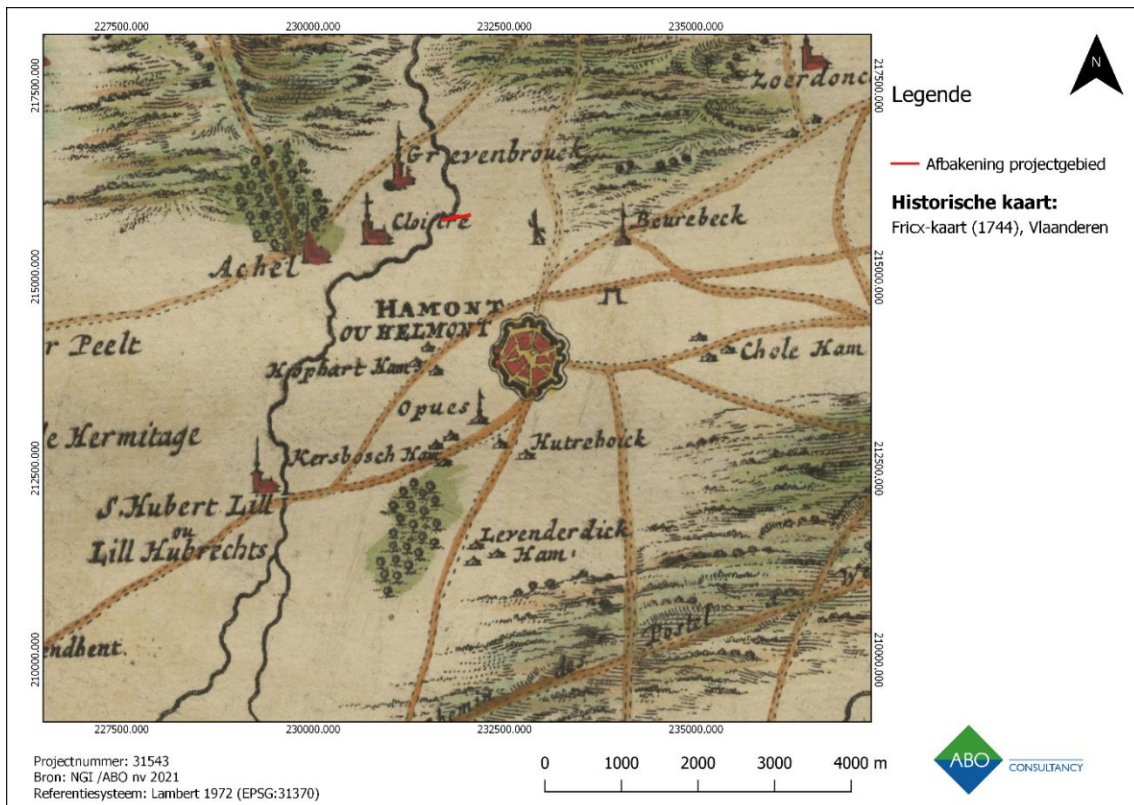
De meeste onderzoeken in het kader van **archeologienota's binnen de buffer van 1000m** rondom het onderzoeksgebied hebben geleid tot vrijgave ofwel werden er geen maatregelen geadviseerd. Één onderzoek binnen de stadskern heeft geleid tot laatmiddeleeuwse sporen, oa. (paal)kuilen, greppels, utibraaksleuf (ID 13824; ID 15942). Tot slot wijst een **lopend onderzoek** (ID 17982) t.h.v. de Emmelenhoek ten oosten van de historische stadskern op een middelhoge kans op resten uit alle archeologische perioden.

Binnen een straal van 500m rondom het onderzoeksgebied zijn ook enkele **vastgestelde bouwkundige erfgoedelementen** te zien in Figuur 21. De liggen allemaal ten noorden van het onderzoeksgebied richting de stadskern van Hamont. Het gaat om de Teutenwoning Henri Rijcken (ID 20497), een dorpswoning uit de eerste helft van de 20ste eeuw (ID 16306), een hoekpand uit ca. 1890 (ID 17209), en verderop de klompenmakerij van 1911-12 (ID 18475), de neogotische kapel van de zwartzusters uit 1929-30 (ID 18210), een burgerhuis uit 1936 (ID 15860), en tot slot het huis De Gulden Poort recht tegenover de in 1851 afgebroken Achelpoort (ID 17992). Er is binnen de 500m buffer een kleine overlap met de **vastgestelde archeologische zone** van de historische stadskern van Hamont (ID 11893). Ook overlapt de buffer van 500m met het **beschermd stadsgezicht** van de windmolen Napoleonsmolen en omgeving (ID 2774) en dat van huis Simons met tuin (ID 2804). Hierbij valt ook het **beschermd monument** zelf van Huis Simons met hekwerk op, een voormalige Teutenwoning (ID 2800).

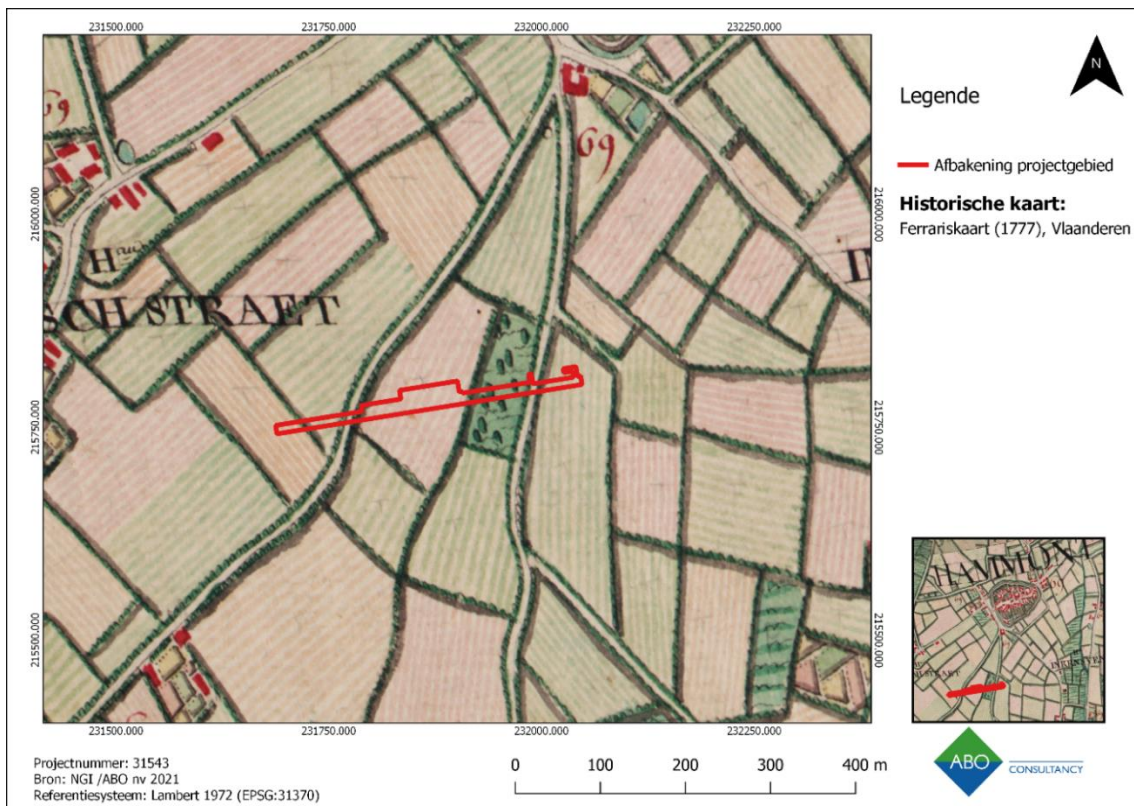

Figuur 21: Aanduidingsobjecten (Onroerend erfgoed) in de omgeving van het onderzoeksgebied.

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

Figuur 22: Fricx-kaart (1744) met aanduiding van het onderzoeksgebied

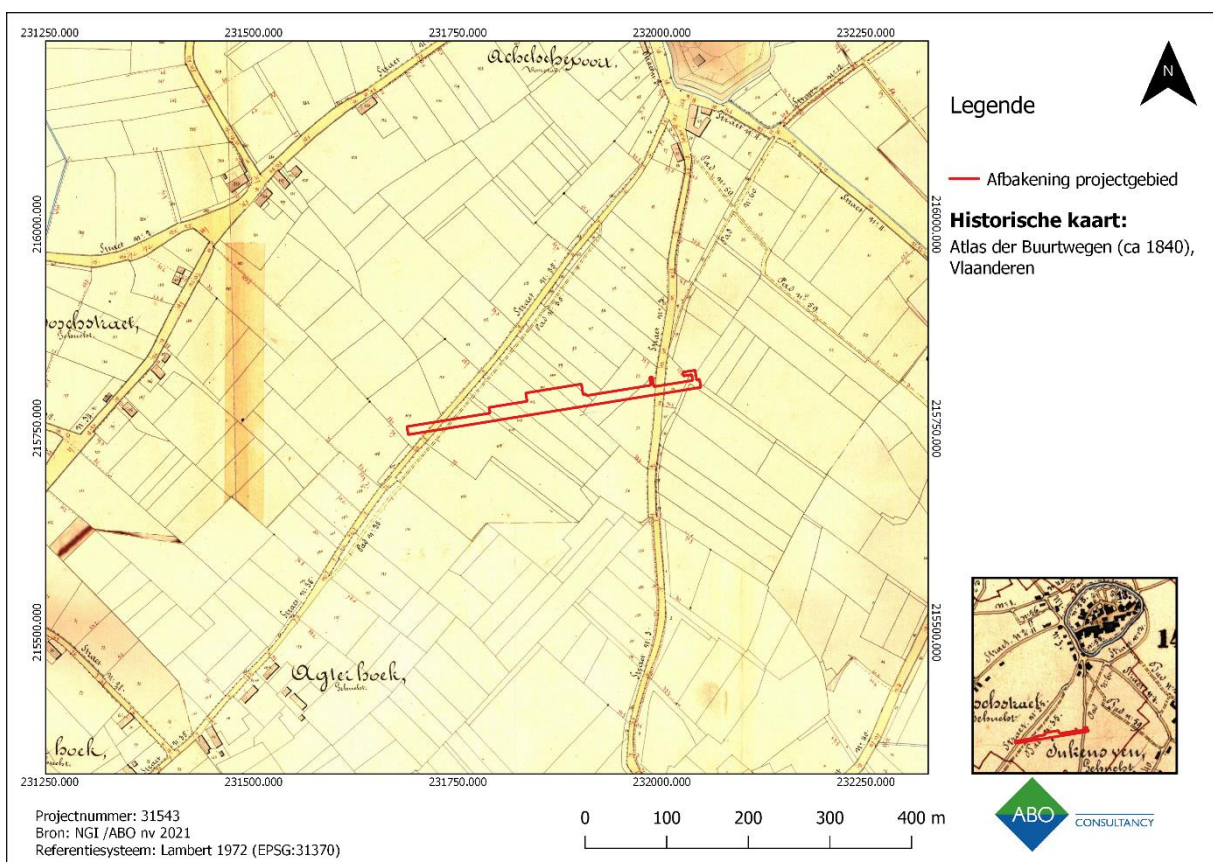

Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

Historische kaarten uit de 18de-eeuw duiden op de afwezigheid van bebouwing binnenin en in de directe omgeving van het studiegebied (Figuur 22, Figuur 23). De Ferrariskaart (1777) toont aan dat zich

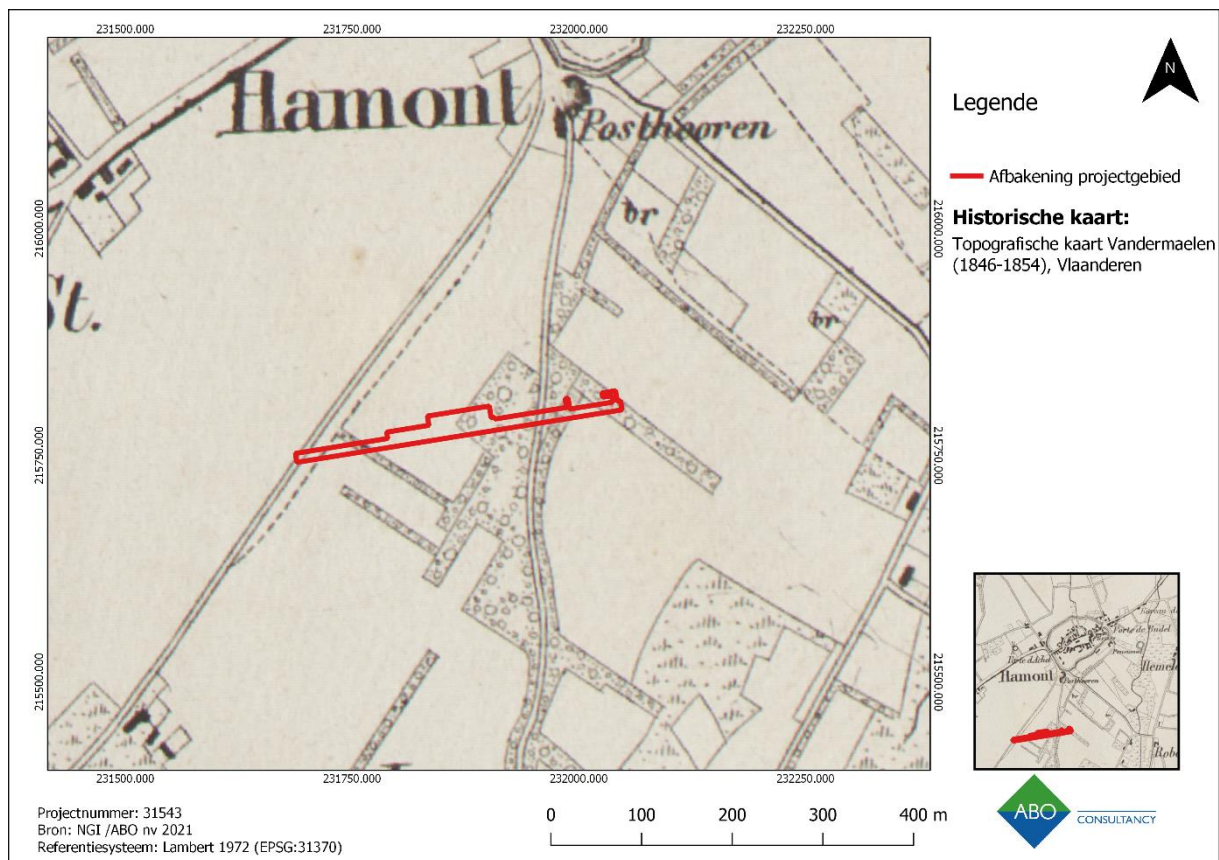
in de tweede helft van de 18^e eeuw **kleine gehuchtjes** begonnen te ontwikkelen aan de uitvalswegen van de stadskern van Hamont en langs de **Boschstraet** ten westen van het onderzoeksgebied. Op de iets oudere **Fricx-kaart (1744)** staat ten westen van de werkelijke ligging van het studiegebied inderdaad een bos gekarteerd. Op diezelfde kaart is de ligging van het onderzoeksgebied nog foutief voorgesteld ten noorden van de stadskern. Verder lijkt het onderzoeksgebied zelf voornamelijk in gebruik genomen te zijn als **akkerland** in het westen en **bos** in het oosten (**Figuur 23**). Er liepen ook twee wegen doorheen het onderzoeksgebied, één in het westen en één in het oosten. De gehuchten “**den Achterhoek**” en “**Kolenendt**” ten zuiden en “**Inkensven**” ten oosten van het onderzoeksgebied zijn ook reeds gekarteerd.

De **Atlas der Buurtwegen** (ca. 1840) duidt erop dat de **perceelindeling** binnen het onderzoeksgebied drastisch gewijzigd werd in de vroege 19^e eeuw, vergeleken met de situatie in de late 18^e eeuw op de Ferrariskaart (**Figuur 24**). De **lintbebouwing** komt stilaan op gang langs naburige wegen maar in de omgeving van het onderzoeksgebied blijft de bebouwing nog uit. Wel blijkt een onverhard (?) **parallel pad** gekarteerd langsheen de westelijke weg doorheen het onderzoeksgebied.

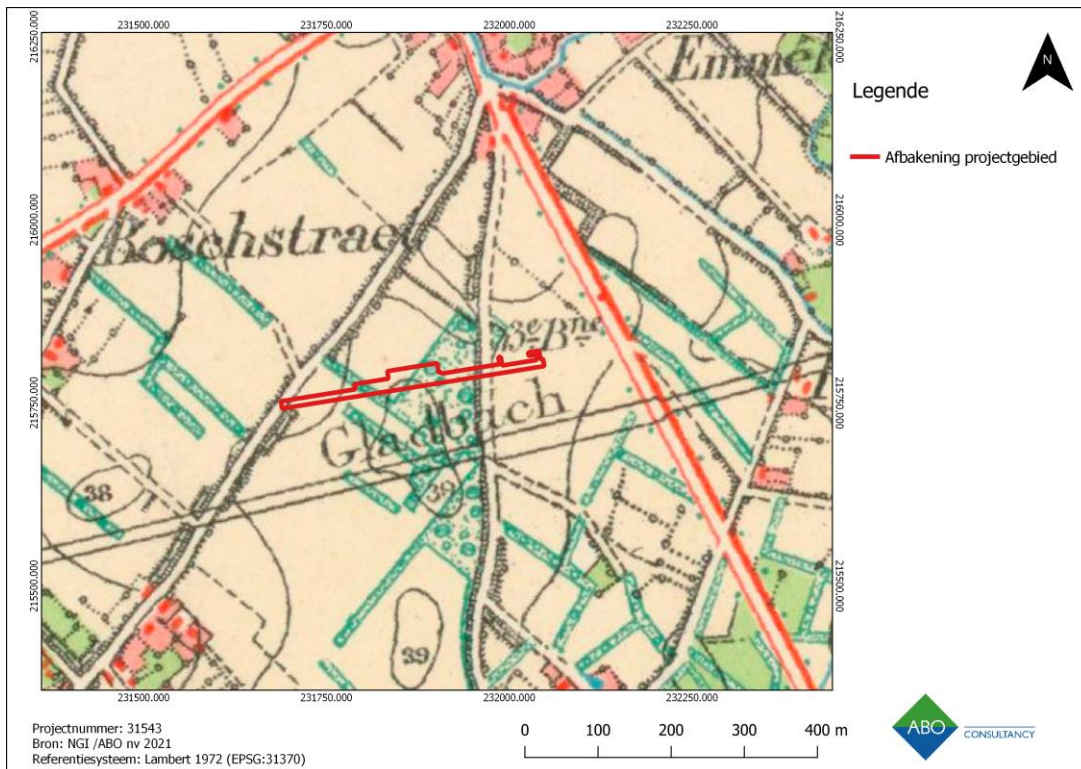
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied

De **Vandermaelenkaart** die iets later werd gepubliceerd (1846-1854) toont weinig landschappelijke veranderingen binnen en rondom het onderzoeksgebied (**Figuur 25**) vergeleken met de Ferrariskaart (**Figuur 23**) met bos in vooral de oostelijke delen van het onderzoeksgebied, doch hier komt ook de perceelindeling naar voor zoals te zien op de kaart uit de Atlas der Buurtwegen (**Figuur 24**).

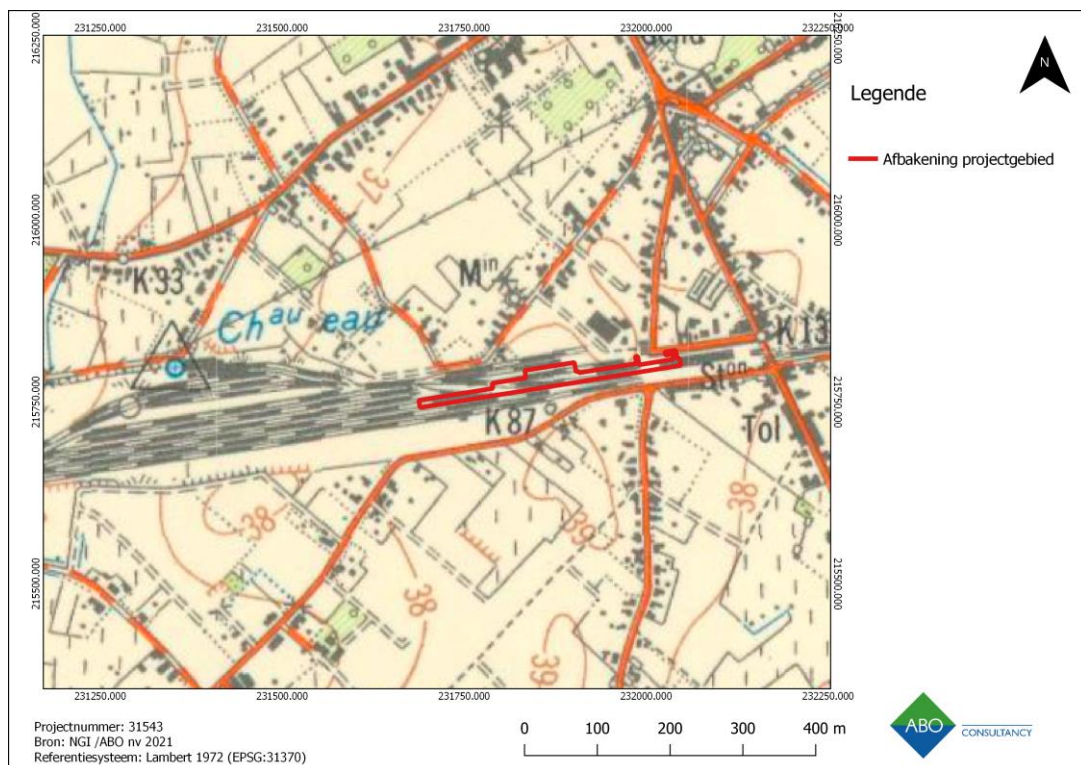

Figuur 25: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied

Het **tracé van spoorlijn 19** verschijnt pas, weliswaar met lage cartografische precisie, op de topografische kaart uit 1872 (**Figuur 26**), kort voor de opening in 1879. Ter hoogte van het studiegebied blijken er **extra sporen** aangelegd te zijn in de loop van de eerste helft van de 20ste eeuw, zoals te zien op de topografische kaart uit 1954-1955 (**Figuur 27**).

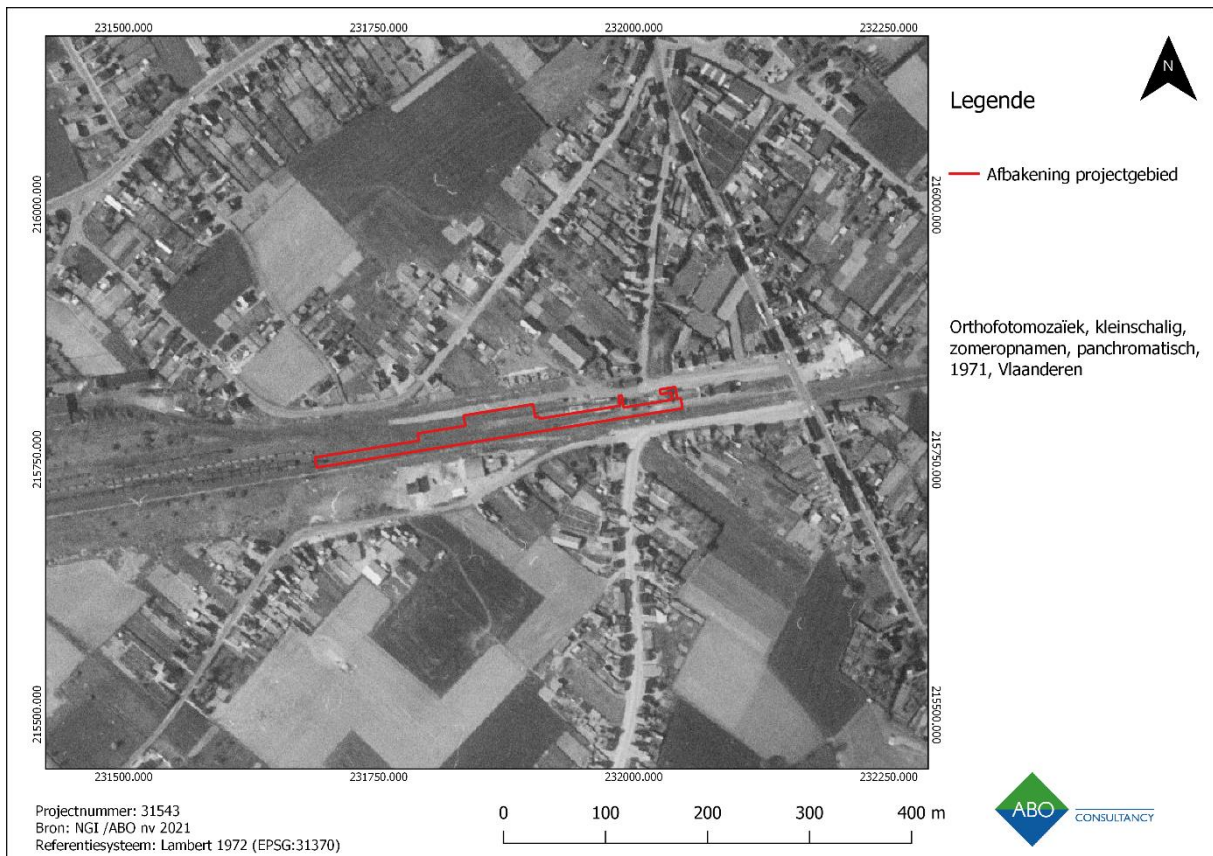
Figuur 26: Topografische kaart uit 1872 (Hamont XVIII/1) van de omgeving van het projectgebied, ten zuiden van de stadskern van Hamont (bron: www.cartesius.be)

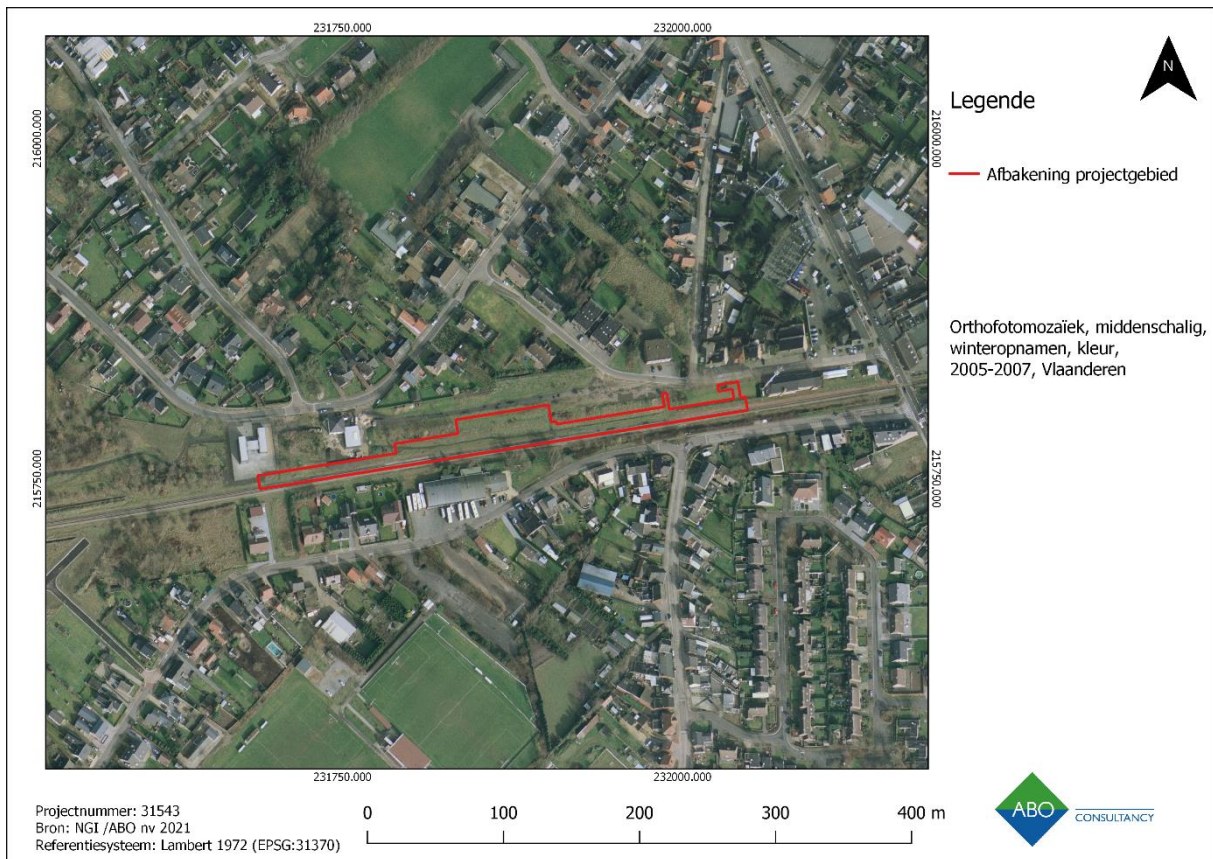
Figuur 27: Topografische kaart uit 1954-1955 (18/1 - 2 Hamont - Veldhoven) van de omgeving van het projectgebied, ten zuiden van de stadskern van Hamont (bron: www.cartesius.be)

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

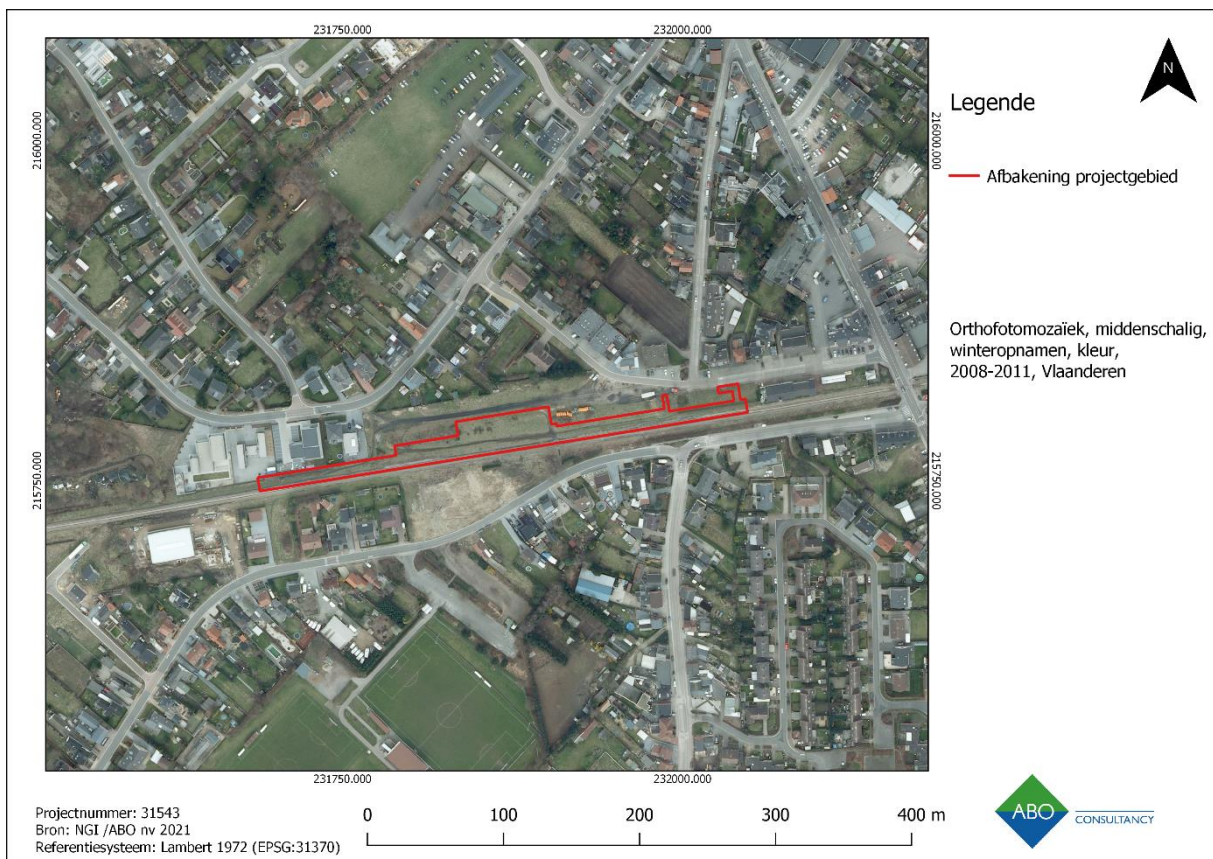
De orthofotoreeksen van het NGI beschikbaar op www.geopunt.be voor de periode vanaf 1971 tonen dat de bestaande én verdwenen sporen (Figuur 27) het landschap hoogte van het studiegebied en verder westwaarts sterk hebben beïnvloed. De laatste 2 decennia zijn er bovendien KMO-terreinen aangelegd ten westen van het projectgebied, gepaard gaande met moderniseringswerken. Het braakliggende terrein dat deels overlapt met het studiegebied blijkt de afgelopen decennia ook in gebruik te zijn geweest voor gemobiliseerd transport.

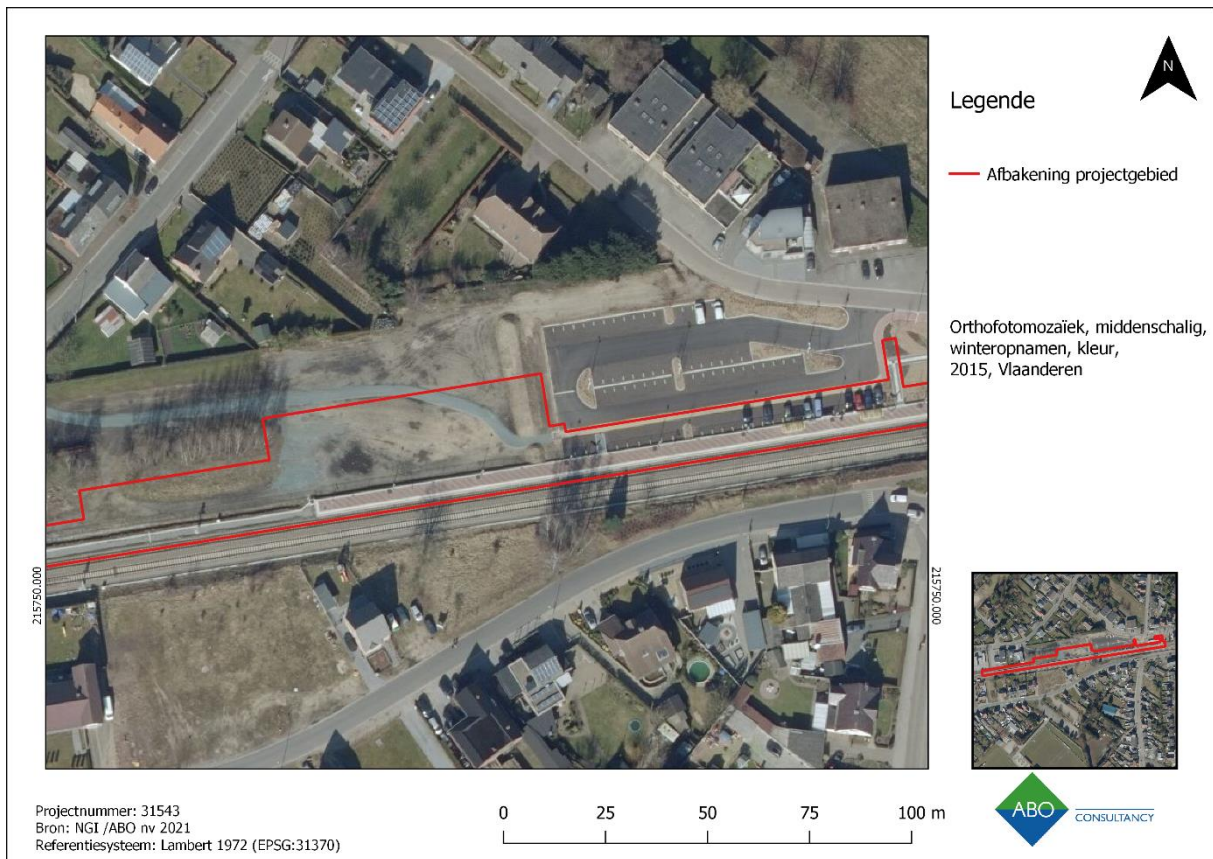
Figuur 28: Orthofotomozaïek (1971) met aanduiding van het onderzoeksgebied

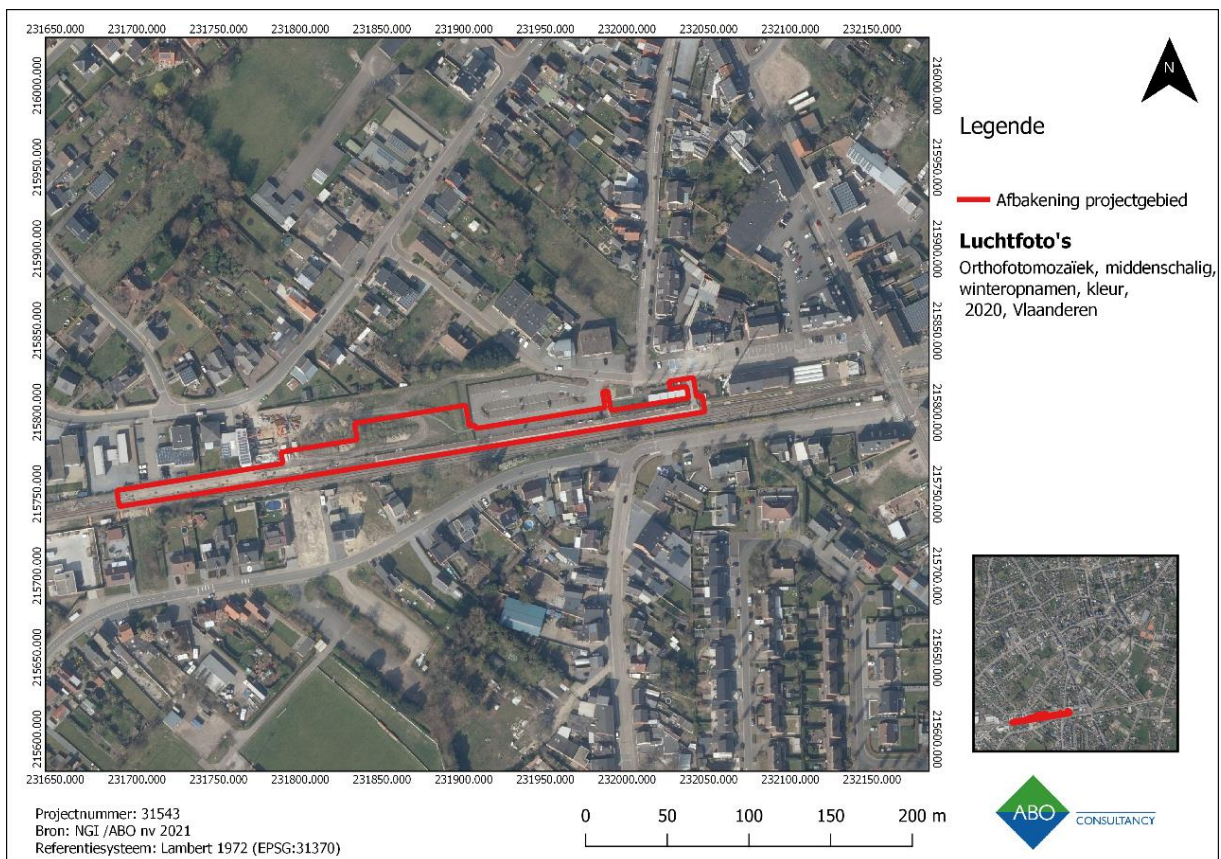
Figuur 29: Orthofotomosaïek (2005-2007) met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 30: Orthofotomosaïek (2008-2011) met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 31: Orthofotomosaïek (2015) met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 32: Orthofotomosaïek (meest recent) met aanduiding van het onderzoeksgebied

5 BESLUIT EN POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor de aanpassing van de stopplaats Hamont, inclusief de verlenging, vernieuwing en verhoging van de perrons en de aanleg van hydraulica. Het doel van dit onderzoek is driedelig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Het antwoord op deze onderzoeksvragen luidt als volgt:

- 1) Het onderzoeksgebied bevindt zich in de Vlakte van Bocholt, ten noordoosten van het Kempens Plateau, binnen het deelbekken van de Warmbeek dat behoort tot het Maasbekken, t.h.v. een laag interfluvium op amper 1 tot 1,5m hoger t.o.v. de bedding van de omringende beken (ca. +36,5mTAW). Vanuit natuurlandschappelijk oogpunt situeert het studiegebied zich op een **matig gunstige locatie** voor het aantreffen van archeologische resten. Archeologische resten wijzen erop dat Hamont wellicht wel reeds bewoond werd vanaf de steentijd. Ook uit de metaaltijden en Romeinse periode zijn diverse sporen in de omgeving gevonden maar de meeste CAI-meldingen verwijzen naar middeleeuwse sporen en vondsten. Hamont ontwikkelde zich langsheen de Romeinse heerweg Tongeren-Bilzen As en kwam als *oppidum* tot bloei in de middeleeuwen (Hasseltse poorterschap). Ook in de 17de/18de eeuw bloeide de economie in Hamont (Teutenhandel) en in de 19de eeuw kende Hamont een industriële expansie die leidde tot een verdrievoudiging van de bevolking.
- 2) De geplande werkzaamheden binnen het projectgebied (5.476 m²) omvatten enerzijds de verlenging en anderzijds de vernieuwing en verhoging van het bestaande perron, inclusief de voorziening van hydraulica. De bestaande perroninrichting zal hierbij worden gedemonteerd en hergebruikt. De toegangstrappen zullen worden aangepast. De diepte van de bodemingrepen varieert **tussen 0,30m-MV** t.h.v. de tijdelijke werfzone (compactie) **en 1,50m-MV** t.h.v. het nieuwe verlengde perron. Aan de hand van bestaande boorgegevens kan echter gesteld worden dat **de natuurlijke bodemopbouw sterk aangetast** is door de grondroerende activiteiten in het verleden door **de aanleg van de aanwezige, maar ook verdwenen spoorweginfrastructuur**. Zo werd op meerdere locaties een diepgaande verstoring vastgesteld van 0,50 tot 0,80m-MV. In geen enkel geval werden noch een natuurlijke A-horizont noch restanten van een Podzol B-horizont geregistreerd. Wellicht werd bij gevolg de top van het moedermateriaal (C-horizont) eveneens aangetast.
- 3) Ondanks de matig gunstige landschappelijke ligging en de aanwezigheid van enkele archeologische resten in de omgeving vanaf de steentijd wordt uitgegaan van een zeer laag potentieel tot kennisvermeerdering. De bestaande boorgegevens duiden immers op een sterk geroerde bodemopbouw waarbij **steentijdgevoelige niveaus verdwenen** zijn en **overige archeologisch relevante niveaus zeker deels werden aangetast**. Aangezien deze eventuele deels bewaarde archeologische niveaus relevant voor sporensites enkel bedreigd worden er hoogte van het geplande verlengde perron (smalle strook van amper 4m breed) zal het **ruimtelijk inzicht** bovendien **zeer beperkt** zijn. Bijgevolg kan er geen aanzienlijke archeologische kennis meer vergaard worden.

Algemeen kan geconcludeerd worden dat de **bodemingreep** binnen het projectgebied **beperkt** zal zijn en zich bovendien zal voordoen op een terrein waar de bodem **reeds geroerd** is. Behalve de bestaande

spoorweginfrastructuur overlapt het projectgebied immers met een braakliggend terrein waar tot halfweg de 20ste eeuw nog meerdere sporen voorkwamen (zie **Figuur 27**). De **boorstaten** bij enkele boringen uitgevoerd door GEOLAB b.v.b.a. en de Bodemkundige Dienst van België in de afgelopen jaren (zie hfdst 3.3) getuigen dan ook van de bestaande bodemverstoring op het terrein ten gevolge van deze infrastructuurwerken.

Voor wat betreft de **tijdelijke werfzone** kan verwezen worden naar vrijgestelde stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen vergunning dient te worden aangevraagd volgens **Artikel 7.1°**: "**Werfinrichting met gebruik minder dan 1 jaar**" volgens het Besluit van de Vlaamse Regering tot bepaling van handelingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is (BS 10/09/2010 en wijzigingen). Voor de **vernieuwing en verhoging van het bestaande perron** én de **verplaatsing van de bestaande schuilhuisjes** kan verwezen worden naar vrijgestelde stedenbouwkundige handelingen waarvoor geen vergunning dient te worden aangevraagd volgens HOOFDSTUK 8 "**Wijziging van al ingerichte terrein**", **Artikel 8.1.4°**: 'De herinrichting van openbaar spoorwegdomein, waarbij het aantal sporen niet vermeerderd wordt, van het Besluit van de Vlaamse Regering tot bepaling van handelingen waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning nodig is (BS 10/09/2010 en wijzigingen).'

Op basis van bovenstaande argumenten gebaseerd op de bureaustudie uitgevoerd onder AOE-code 2021H318 worden in het kader van deze archeologienota **geen maatregelen** geadviseerd. Er is met andere woorden geen archeologisch vooronderzoek nodig geacht.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		18-2-2022
Toon Moeskops	Business Unit Manager		18-2-2022
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		18-2-2022

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

-ARON bvba:

Hanne De Langhe, H., Vanaenrode, W. & Wesemael, E. (2019). Nota – Hamont-Achel, Rangeerweg. Ontwikkeling van een verkaveling. ARON rapport 793.

-BAAC Vlaanderen bvba:

Cornelis, L. (2017). Archeologienota Hamont-Achel, Watervang: Verslag van Resultaten. BAAC Vlaanderen Rapport 500.

-LAREs bvba:

Heirbaut, E. & Vandenbussche V. (2021). Nieuwbouwwoningen aan de Emmelenhoek te Hamel. Archeologienota. LAREs-rapport 411.

-Studiebureau Archeologie:

Claessens, S. & van der Waa, M. (2017). Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan het Inkensven te Hamont-Achel.

-GEOLAB b.v.b.a.:

GEOLAB b.v.b.a. 2018. VERSLAG 18.05.121 - Project TR99051-DO11 (06/08/2018).

-HAASST bvba:

Van de Konijnenburg, R. en Hermans, K.,(2017) (1), Hamont, Rangeerweg, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2017-37.

Van de Konijnenburg, R., (2017) (2), Hamont, Remise, archeologienota, HAASST-rapport 2017-17.

Van de Konijnenburg, R., (2017) (3), Hamont-Achel (Hamont), heraanleg stadspark, archeologienota, HAASST-rapport 2017-65.

-VLAAMS ERFGOED CENTRUM bvba:

Hazen, P.L.M. (2020). Brouwerstraat & Hoogstraat, Hamont-Achel
Een nota van het uitgesteld traject (Vooronderzoek met ingreep in de bodem: proefsleuven). Nota 779.

Pape-Luijten, H.G. (2020) Brouwersstraat/Hoogstraat, Hamont (gemeente Hamont-Achel). Verslag van Resultaten. Nota 679.

-Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent: Laboratorium voor bodemkunde (Universiteit Gent).

7.2 WEBSITES

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hamont [online], <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14664> (geraadpleegd op 7 februari 2022).

CadGIS 2021: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Cartesius 2021: Topografische kaarten [online], <http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?lang=nl-BE> (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Geoportaal: geo.onroerendergoed.be (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Geopunt Vlaanderen 2021: Basiskaarten (orthofoto's 1971/1979-1990/2020; GRB) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Geopunt Vlaanderen 2021: Historische kaarten (Fricx, Ferraris, Atlas der Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Geopunt Vlaanderen 2021: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodembedekking, Bodemerosie, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI) 2021: Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 7 februari 2022).

Terra Index 2022. [Online], www.terrainindex.com (geraadpleegd op 14/02/2022)